

DEBRECENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.

<p>Szerkesztőség: Főiskola. — Kiadóhivatal: Vár-utca 4. sz. — Megjelenik havonként kétszer.</p>	<p>Felölős szerkesztő: SZARKA LAJOS. Főmunkatárs: MILOTAY ISTVÁN. Kiadóhivatali főnök: NAGY MIHÁLY.</p>	<p>ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 4 korona. Fél évre 2 — Egyetemi és akadémiai polgároknak, önképző- köröknek: Egész évre 3 korona. Egyes szám ára: 20 fillér.</p>
---	--	--

Március 15-dikén.

A magyar ifjúságnak mindig helye van a nemzeti örömnép asztalánál, de sohasem jelenhet ott meg illetékesebben, mint épen március 15-dikén.

Megszokott kifejezés, hogy az ifjúság a jövő. De ez a jövő a jelennek is nem egyszer segítségére sietett és ez a magyar diákság már többször bizonyoságot adta annak, hogy a haza védelmében, az erős férfiar csatáin is szolgálatot tehet.

A pécsi diákok ott estek el Mohács mezején s a váradiak hulló vérökkel festették pirosra a bástyaköveket.

Oh nagy volt hajdan a magyar s magához méltó ifjúsága is.

A legnagyobb azonban mégis csak 1848 március 15-én volt és a magyar művelt ifjúság a nemzet életében a legnagyobb hivatást e nagy alkalommal töltötte be.

Ez a nagy nap egészen az övé. Az ifjúság, melynek szereplői ekkor a nemzet bálványozott alakjai fölé emelkedtek, melynek vezetői a lelkesedésnek és hősiességnek példáit adják s melynek fellépése a nemzet számára a legnagyobb eredményeket biztosítja.

Az eredmény, amelyet az ifjúság fegyvertelen kézzel kivívott, több volt mint amennyit a szabadságharc összes csatáiban megbirtunk tartani, több, mint amennyit a helyreállott alkotmányosság fárasztó, mindennapi békés küzdelmein vissza tudtunk szerezni.

Az ifjúság, mely a nemzeti dicsőség álmait álmodozta, álmokat változtatott valóra.

Az alkotmányos új Magyarországnak első gyülekezetét, egész országosan hívó közösséget ők alapították meg, mint lelkes apostolok.

Az ő szavokra omlott le a magyarság lelkéről, testéről a súlyos rabbilincs, lett szabaddá az elnyomott gondolat és a börtönbe vetett államfogyó.

Az ő 12 pontba foglaltatott hitvallásokra esküdtek a törvényhatóságok és a népek milliói s az általuk felszabadított közszellem vizei emelték a törvényhozás hajóját s juttatták céljához a Kossuth márc. 3-iki híres javaslatát is.

S ha a 48-iki mozgalom vezetői félig megfélemlelve, félig a hétköznapi józan bölcsesség taposott ösvényein haladva, háttérbe nem szorítják az első március ifjait s a helyett hogy próféta- és apostoltársakul maguk mellé vennék őket, Petőfinek, Vasvárinak s a többieknek nem engednek más szerepet e dicső napokban, mint azt, hogy csak pusztá ágyútölteléknek szolgáljanak: talán más fordulatot vesznek a magyar szakadságharc történetei.

A nagy hibát, amelyet a múltban elkövettünk, nem szabad a magyarság jelen helyzetében újra megismételni és ott, hol még ki nem vívott nemzeti óhajítás hangoztatásáról van szó s mindenütt, ahol a szabad emberi haladás, a nemes humanitás, az ember- s hazaszeretet dolgairól van szó, az ifjúságnak, különösen a magyar ifjúságnak tért kell engedni.

Ő a nemzet jövődjének zöldellő fája, fénylő csipke-bokra. Jaj ha e fának nem lesznek többé virágai és a csipke-bokorra nem száll le a lelkesedés menyői lángja.

Az ifjúság a nemzetnek tartózkodás nélkül megdobbanó szíve és érdeke nélkül megszólaló lelke.

Jaj ha e szív csak a józan ész hideg kétszerkettőjét ketyegi és a lélek csak az önérdék s önhason céljait keresi s a közért nem tudja magára venni többé áldozatot.

A magyar ifjúság teljesítse hát első sorban maga iránti tartozását: tanuljon s végezze a kötelesség teljesítés nagy munkáját. Mivelje, képezze lelkét, tehetségét, hogy magának és másoknak is hasznára lehessen. De ezenfelül és e mellett arról se feledkezzék meg, hogy egy jogaiért, faji- és nemzeti érdekeiért még mindig küzdő nemzetnek is tagja, hogy az ő hivatása a fényes felhőnek a hivatása, amely a bűjosó Izrael előtt mutatta az ígért földére az utat.

Vajjon megtalálja-e hát valóban ezt az utat s eljut-e azon a független, hatalmas nagy Magyarországra maga is? Ki kételkednék ebben, a ki a március 15-ének nagy történeteit tudja s a mi ifjúságunkat szereti?

S hogy kételkedhetném ebben én, ki az ifjúságnak a nemzeti események oltárai körül való szolgálatát olyan fontosnak hirdetem és ki az ifjúságban hazám jövőjét látom és őket, mint egy boldogabb kor örököseit tekintem?

dr. Ferency Gyula.

A szabadságharc apoteózisa.

Szomorkodik, sóhajtozik Magyarország betegen...
Vérét szívják: halvány arcán piros rózsza ne legyen!
S mint a félholt, lelke szárnyán szebb időkbe visszaszáll,
Csititgatja, gyógyitgatja múlt dicsőség — napsúgár:

Turul száll a levegőben,
Körme között kard ragyog...
Ébrednek ős apáink,
Mint este a csillagok.
Lehel már is kürtjét fujja,
Lobog ezer mente uja
Lovak körme ha pattog.
A vén földnek szíve dobban,
A magyarok szíve jobban,
S táncol a ló alattok.
Dicsőségre szágúld vélök,
A fél világ leborúl...
Győzelem ragyog rájuk
Pirreus ormiról!

És a félholt gyógyul, ébred, mint tavasszal a mező,
Magyarország felhős egén a nap gyorsan tűz elő!
Költőnk viharajka zúgja: most magyarok, vagy soha!
És a lehúlt bilincsekért vért *egy*¹ ifju áldozza...

Mintha elfogott oroslán zúzta vón szét ketrecét:
Rárohanak százan is, hogy szabadságát elvegyék!
Fegyverök a mutogató szennyes pénzért vette meg:
Ő, a gyáva, ő, a hitvány rongyos élteért remeg!

S reánk támad rác, oláh, tót...
Egész ország lángban áll.
Dicsőséggel ragyog le ránk
Mindenütt a napsúgár!
Öreg, ifjú harcra készen
A hazáé most egészen...
Ágyúdörgés: — éneke.
Felesége: — véres kardja
Imádsága: — szilaj harca.
A szabadság Istene!
S rózsabimbó, ágon ingó,
Észrevétlenül fakad...
Magyar szívben szilaj tüsszel
Nő a honvédő csapat.

S Duna, Tisza selymes partján vértől ázott a virág.
A magyarok dicsőségét megcsodálja a világ.
Csak egy nótát a magyarnak, — elborúl a tiszta ég —
«Kossuth Lajos azt izente»... s szívök már a kardon ég.

Dicsőségünk fényes napja tündökölve ránk ragyog...
Dicsőségünk példázzák a ránk ragyogó csillagok!
Véres fűszál suttog rólunk elfelejtett agg regét:
Három tenger védte, mosta szép hazánk határvét...
Megijjed a gyáva osztrák,
Ránk uszítja északot...
Hazájáért a magyar tán

¹ 1818. márc. 15-én csak egy ifjút löttek le a rendőrök.
Első vértanú!

Még kevés vért hullatott?
S mint a tenger döntő vésze,
Támad szolgál ellenére,
Harcol tántorítlanul...
Zászlónk rongya száll magasan —
Ám az égből villám csattan
S Világosnál porba hull.
S hogy még jobban szíven döfjön,
Hogy nagyobbak *mi* legyünk:
Aradon bitóra vonja
Összetépett nemzetünk!

Egész világ összerendül... Nekünk sírni sem szabad...
Sóhajunkra is vigyáz a megfizetett szolgálhad...
Ám, de szent lett a bitófa: támadásunk záloga!
Dicsőséggel, szabadsággal zárandoklunk ma oda!!

Gyökössy Endre.

A márciusi ünnepek.

— március 15.

Soha ilyen március 15-ikét! Soha ilyen ünneplést!... Mintha annak a nagy magyar tavasznak előérzete szállta volna meg a szíveket, amelyet a most ránk boruló, oly régen tartó dermesztő tél után annyi reménnyel reménylünk, annyi hittel hiszünk, annyi várakozással várunk; mintha annak egy előre vetett sugara lopózott volna a szívekbe; mintha annak szellője érintette volna meg a lelkeket, mintha annak mánora szállta volna meg az agyakat, hogy ne legyen e napon más érzés, hanem mely csak a hazát öleli; ne más gondolat, hanem mely csak a haza fogalmához van fűzve... Soha ilyen lelkesedést, s a lelkesedésben annyi szentséget, nagyságot és erőt!...

De főséges is tudsz lenni én édes magyar népem, ha hétköznapi bajaidból, rútságidből kivetközve, egy-egy ily napon visszaadod szivedet önmagadnak!...

Itt gomolyg el a tizezrekre rugó tömeg ablakom alatt... Rosszul mondtam, hogy tömeg! Csak azok tekinthetik ezt a menetet tömegnek, csöcseléknek, akik hitvány érdekből félnek a nép lelkének megnyilatkozásától, erejének érzetétől s félelmükben a kicsinylés ily szavaival fejezik ki gyűlölségüket! Nem tömeg az, nem csöcselék. Az a ezrekre menő emberáradat a magyar nép; a nemzet az, mely e napon megtalálta szívet, lelkét, meg önmagát, mely a hétköznapi szürkeségéből ragyogóan emelkedik ki e napon, hogy lássa, a ki látni akar s a ki nem akar, az is: ilyen a magyar nép valójában.

A mindennapi élet csak torzképét adja a magyar népnek. Valójában olyan ő, a milyennek ma látod.

Ég és föld között nincs olyan különbség, mint a mily elütő ez a két március idusa egymástól.

Ott a fény, itt az árny, ott a felmagasztosult akarat, itt az ellankadt férfi erő. Ott szent meggyőződés, itt sem — mivel nem törődés, ott diadal s itt — önállatás!

Avagy azt hiszitek-é, hogy ilyen volt az az első, az az 1848-iki március 15.!

Pedig a helyzet bizony nem sokat változott, nem sokat változott mi nálunk. Nézzünk csak szét Európában. Franciaország, honnan a világhódító eszmék elindultak diadalmas útjukra, szabad köztársaság. Németország virágzó hatalmas birodalom, az egyesült Olaszország szabad zászlóját büszkén lengeti az alpesi szél, csak mi, csak mi magyarok, a büszke magyarok, nem tudtuk még mind ez ideig kivívni teljes szabadságunkat, függetlenségünket. Mert bizony azok a szellők, melyek a turini remete sohajaként szállnak a hármás bérc s négy folyam koszorúzza hazába, azt susogják, legalább nekem azt, hogy nem szabad még a magyarok hazája.

Mert szabad-é az az ország, kérdem tőletek, a honnan számúzve vannak a nemzet nagyjai, csupán csak azért, mert egy bűnök volt: a tiszta, az önzetlen, igaz hazaszeretet!

Szabad-é az az ország, melynek kormánya s a nemzet nem együtt érez, hanem ápril 11-et ünnepel akkor az egyik, midőn a másik március idusa előtt borul le áhitattal!

Szabad-é az az ország, hol a dicső vértanúkat csak részben lehet gyászolni a nemzetnek!

Szabad-é az az ország, hol Kossuth nevét csak az dalolhatja, kit nem teremtett katonának átkos végzete!

Szabad-é az az ország, hol a hazát igazán szeretni — nem célszerű!

Szabad-é? mondjátok meg igaz lelkiismeretetekre!

Messze vagyunk mi még, messze a teljes szabad ságtól!

S igaz meggyőződésem szerint mondom, hogy nem is érzük el addig soha, a míg Ausztriához leszünk láncolva, mert hiába is szállnánk mi fel a magasba, ez átkozott közösség lehúz bennünket abba a fertőbe, melyben mint valami vén, megvakult krokodil a Nilus iszapjában vonaglik, bűzhődik már századok óta!

Hiába akar a rab versenyt száguldni a tavaszi szellővel, erőtelenül rogy le rövid tusa után mindaddig, míg csak szét nem töri s le nem rázza bilincseit!

S ha azon több mint félszázad alatt, mely 1848. március idusától mai napig eltelt, nem tudtuk kivívni szabadságunkat s függetlenségünket sem, mit keressük akkor a jelen század legnagyobb eszméit itt? Pedig a világ nem alszik, hanem mint a tűzhányó hegy, folyton dolgozik s egymásután dobálja ki az emberiséget megváltó eszméket. S midőn ez eszmék másutt már diadalt diadal után aratnak, minálunk csak sinlődnék, aztán ki is pusztulnak mielőtt gyökeret vernének, mint a homokba kora tavasszal ültetett gyöngyvirág szál.

A szabadság az a talaj, melyben az egyenlőség megfogamzhat s gyümölcsöt teremhet. A hol nincs szabadság, ott nincs egyenlőség sem! Avagy egyenlő-é e hazában mindenki, nem a szónak teljes értelmében véve, hanem az emberi határok lehetősége között! Egyenlő-é mindenki e hazában, a hol nem a munka, hanem a tőke az, a mi bizto-

sítja az életet. Egyenlő-é e hazában mindenki, a honnan könnyes szemmel bár, évenként ezrek és ezrek vándorolnak ki, mint ősszel a vándormadarak, mennek újabb hazát keresni s a kik közül oly kevesen térnek vissza az édes anya kebelére. Óh nem sir-é e lelketek Testvéreim, midőn halljátok vagy olvassátok, hogy mint vándorolnak véreink messze idegenbe, mert e szegény iparú, osztrák elárasztotta hazánkban nem tudnak többé megélni becsülettel. Óh ennétek csak a hontalanság keserű kenyerét, tudom, hogy nem tőnétek ezt el oly közönnyel, hanem belátva az egész nemzetre kiáradó káros voltát, úti laput kötnétek a talpára annak a sok jött-ment osztráknak.

Avagy van-é egyenlőség ott, hol százezrek sóhajai, panaszaik szállnak naponként az ég urához, mert nincs más, a ki meghallgatná őket?

S ha nincs szabadság, nincs egyenlőség hazánkban, óh akkor a testvériséget ne is keressük. Egymás mellett, egymás által él e három fenséges eszme!

Avagy van-é testvériség ott, hol nemzetiségi harcok dúlják fel az ország békéjét, ha nem is a harctéren, de a társadalomban!

Avagy van-é testvériség ott, hol kiki büszkén veri a mellét, hogy ő német, tót, szerb vagy oláh s ezzel együtt céltudatosan gyűlöli a magyart! Úgy, hogy elmondhatjuk keserűségünkben a nagy költővel:

„Köztünk van a legnagyobb ellenség,
A cudar, az áruló testvérek!
S egy közülök házakat ront el, mint
A pohár bort az egy cseppnyi méreg.“

Avagy van-é testvériség ott, hol mi magunk is gyűlöljük egymást, a helyett, hogy szívünk minden gyűlöletével az ellen fordulnánk, a ki minden veszedelemnek szülő oka, minden háborúságnak előkészítője volt, az most is, s lesz mindaddig, míg el nem némitjük, gyűlöljük egymást, a helyett, hogy gyűlöleteinket összegyűjtve, kegyelem-méreg gyanánt adnók be a gyűlölt Ausztriának.

Im! ez a jelen március képe. Mondjátok hát, van-é e hazában igazán: Szabadság, Egyenlőség, Testvériség! Mondjátok igaz lelkiismeretetekre? Bizony nincsen, hanem rajtunk is betölt az Úr jövendölése, midőn így szólt kérdező tanítványainak Jeruzsálemben: sok hamis próféták támadnak, a kik sokakat elhitetnek! Köztünk is ilyen hamis próféták járnak szerte-szét, hirdelve, hogy: megszületett a Szabadság, Egyenlőség, Testvériség eszméje, hogy boldog a magyar! És a gyöngék és a kicsiny lelkűek hitelt adnak beszédöknek s álltatják önmagukat s nem hallják a költő szavait:

„Ébredj hazám, mert ha most nem ébredsz
Soha többet nem lesz ébredésed!
S ha ébredsz is, annyi időd leszend
Míg nevedet sírkövedre vésed.
Föl hazám! Föl! százados mulasztást
Visszapótol egy hatalmas óra...
Mindent nyerni vagy mindent veszíteni:
Ezt írjuk fel ezen lobogóra.“

De bármennyire is szomorít e márc. idusának képe, ha eltekintve a pillanatnyi lelkesedéstől s ünnepléstől, a valóság tárul elém, én mégis örvendő s lelkesült arccal hirdetem néktek e nagy napot, hirdetem, mert sziklánál erősebb a hitem, hogy eljön, mert el kell jönnie annak az elsőhöz

hasonló március idusának, hol ismét örömben úszik az egész magyar haza, olyan örömben, melynek fényessége soha többet be nem borulhat.

Hirdetem a nagy nap jelentőségét, mert igazat adok a költőnek:

„Még jőni kell, még jőni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Százvezrek ajakán.”

Fel tehát Testvéreim, fel a munkára! Segítsünk magunkon, az Isten is úgy segít!

Fel a munkára, mert hiszen ma már nemcsak a fegyver dönti el a nemzetek sorsát, hanem az ember legnemesebb képessége: a munka. Elég vér áztatja már drága hazánknak minden porszemét s mit a sok vér meg nem válthatott, váltsuk meg mi munkánkkal: hazánk szabadságát, függetlenségét. Régente hazaáruló volt az, ki midőn honát ellenség fenyegette s meghordozták szerte a hazában a véres kardot, gyáván veszteg maradt, vagy az ellenséghez pártolt, én pedig azt mondom nektek, hogy manapon hazaáruló mindenki, a ki istenadta tehetsége s ereje szerint nem munkálkodik, hanem csak várja, hogy majd kivívják, küzdik mások a haza függetlenségét, szabadságát. Ha más népnek gyermeke lennék, nem hirdetném ezt, de mivel magyarnak születtem, büszkén hiszem és vallom azt, hogy jellem, ész, erő tekintetében minden igaz magyar egy-egy mintakép s ha e szép tulajdonokhoz az akarat, a férfias akarat is hozzájárul s egy szívvel, lélekkel akarjuk hazánk szabadságát s függetlenségét, akkor Magyarország csakugyan szabad s független lesz s ha egyszer öntudatra ébredtünk, akkor a poklok kapui sem vehetnek diadalt rajtunk!

Most Kolozsváry Mihály lépett az emelvényre s szavalta el sztentori hangon Czeglédy Sándor: Március idusán című költeményét. A főiskolai énekar a Kossuth-indulót énekelte.

Ekkor megindult az embertömeg a szabadság-szobor elé az »Egyetértés« zenekarának ütemeire, éljen riadások közepette, ember ember hátán. A vagy tizezer főre menő embersereg csak alig tudott kijutni a szűk kijáratokon. Mivel azonban az emlékkert már teljesen elborította előzetesen az emberáradat, a közönség az emlékkert körüli utcákon és a Csokonai kertben foglalt helyet s úgy hallgatta meg a városi dalárda énekszámát, (Bened multam jelen s jövőm... Goll János) továbbá Hódy Béla szavallatát (Petőfi: Ledőlt szobor). Szavallat után a Munkás Dalegylet hazafias énekszáma következett.

Most felharsant az »Egyetértés« zenekara. Megindult az egyesült embersereg a városház felé. A széles Piac-utcát a maga egész szélességében néptenger fedte a kollégiumtól a városházáig. Nők, férfiak, gyermekek és felnőttek mintegy 15—20 ezeren. A városház tágas udvara és folyosói az ünneplőknek negyedrészt sem voltak képesek befogadni. Itt a városi összes dalárdák együttesen

elénekelték a Himnuszt, mely után Nagy Sándor, az irodalmi társaság elnöke mondott gyújtó beszédet.

Itt adjuk:

A magyar nemzetnek együtt véve karácsony, husvét és pünköst ünnepe: március 15. Születési napja a népjogoknak, feltámadási napja a nemzeti szabadságnak és fellépési, megjelenési ideje a mi szabadságunk apostolainak, a kik régi dicső próféták annyiszor magasan lobogtatott, meg aláhanyatlott magasztos zászlaját e napon újra fölemelték. Március 15-ike a nép és az ifjúság ünnepe. A népé, a mely még híven, kitartóan és lelkesen áll a 48-as, első március 15-iki zászló: a magyar függetlenség lobogója alatt és az ifjúságé, a mely merész hittel tekintve a jövőbe, nemcsak meri remélni a régi dicsőség feltámadását, de lelkének minden erejével el van határozva, hogy egész életét a függetlenség visszaszerzésére szenteli! Ünnepejünk együtt tehát polgártársak! magyar nép! én véreim! lobogjon föl lelkesedésünk itt az isten szabad ege alatt.

Miért ünnepejünk mi ezen a napon? Március 15 egy szóval, ünnepe: a szabadságnak. A magyar szabadságnak, a melyért tíz hosszú évszázad alatt ezrével hullott el a magyar, de elveszni nem hagyta soha! a magyar szabadságnak, a melynek teljes visszaszerzéséért most is harcban állunk és melyet, eljő az idő nem sokára, ismét minden csorba nélkül, régi fényében, dicsőségében fogunk tisztelhetni. Mi egy nemzetnek a szabadsága? E fogalomban benne van minden, a mi szent! Szabadság nélkül akarni élni, annyi mint levegő nélkül lélekezni. A szabadság: az élet. A szolgaság: a halál.

Március 15-ike ünnepe a magyar szabadságért vívott hosszú küzdelmeknek, közelebről pedig az 1848—49-iki dicsőséges és gyászos, fölemelő és könyekre indító, nemzeti létünk alapját képező szabadságharcunknak. Ugyan kell-e beszélnem erről a küzdelemről? Volna-e olyan köztetek, a ki nem ismerné ezt az időt, a midőn a mi örök dicsőségünkre, tízszerrannyi ellenséggel szemben győzelmesen állott meg a kicsiny magyarság. A midőn, a mint mondani szokták, a földből kinőtt gyakorlatlan honvédsereg üzte maga előtt a dicsőséges osztrák armádiát, a maga sárgafekete rongyával, a gotterhaltéval és a kétfejű sassal együtt, mint a szél a port.

A midőn mindenki elküldte legkedvesebbjét oda az iszonyú harcnak vérvirágos halálmezejére, hogy haljon meg a magyar szabadságért. És a honvéd bátran, lelkesen, nem télelemmel, de rajongással a szívében rohant bele a rettenetes halálba, mert hiszen a magyar háromszínű szent lobogó alatt onthatta vérért a magyar hazáért. Nincsen ember, a ki ezt a kort ne ismerné? Minek is beszéljek róla tovább!

Ezt az időt ünnepejünk most március 15-ikén, a szabadságharcnak véres, dicsőséges korszakát. De hát miért éppen ezen a napon?

Ha a szabadságharc minden jelentős eseményét meg akarnánk ünnepelni, egyebet se tennénk, csak örökké ünnepelhetnénk. Választani kell tehát, tisztelt polgártársaim! egy napot, a melyen a szabadságharc összes emlékei együvé fonódva jelenjenek meg előttünk, a mely napot kizárólag arra szenteljük, hogy lelkesedjünk rajta a magyar szabadságért és imádkozunk rajta a magyar szabadság istenéhez.

Ez a nap március 15-ike. E napon kezdődött meg

valójában a magyar szabadságharc, a midőn is a magyar ifjúság, a mi dicső elődeink, a cselekvés terére lépve, erőszakkal kivívta a sajtószabadságot és diadalmasan tűzte zászlajára az „egyenlőség, testvériség és szabadság” hármas jelszavát. E tény után gyorsan következtek a 48-as hatalmas törvényalkotások, melyek új alapra helyezték alkotmányunkat és a jobbágytságot felszabadítva, visszaadták a nép millióinak emberi jogait és szabadságát. Mint kiindulási és kezdő pontot választotta tehát a nemzet, a magában véve is nagy fontosságú március 15-ikét a szabadság egyetemes ünnepének. Ez a nap, egyetlen nagy általános nemzeti ünnepünk, a melyen ünnepelni kell, a ki csak magyar és nem akarja megtagadni őseinek istenét.

Ünnepelésünknek kettős célja van. Először, hogy megemlékezzünk a múlt nagy alakjairól és az ő örök dicsőségükről, másodsor, hogy a régi dicsőség fényében megfürödve, erősítsük haza- és szabadságszeretetünket. Ezért ünnepelünk!

Az ember legnemesebb érzelmé: a hála. Ugyan kik iránt lehetünk leginkább eltelve a hála érzelmével, ha nem azok iránt, a kik önzetlenül harcoltak, küzdöttek szóval, tollal, karddal a hazáért, a szabadságért, miértünk, a kiknek minden törekvése hazájuknak boldogítása volt, a kik feláldozták értünk nyugalmaikat, vagyontuk, családi életük boldogságát és választották értünk az örökös küzdelmet, talán a számkivetést, talán a halált. Nem meg kell-e hajolnunk az ő nagy szellemeik előtt és hálánknak minden melegével körülöveznünk az ő szent emlékezetüket? Ez egyik célja ünnepelésünknek.

És ha visszatekintünk a múltba, ugyan fel tudnánk-e csak sorolni is azon nagyjainkat, a kik feláldozták magukat szabadságunkért? Végtelen nagy a mi hőseinknek száma! Íme ez évben is éppen kétszáz éve van annak, hogy a mi selyemhajú, főséges lelkű, sziklajellemű, örök dicsőségű nagy fejedelmünk: II. Rákóczi Ferenc kibontotta a nemzeti színű lobogókat, melyekre ez a szent szó volt írva, hogy a ki csak magyar érte áldozza testét, lelkét, véré, életét: a szabadságért! A március 15-ikével megindult 48-as szabadságharc vezére, a mi édes apánk: Kossuth Lajos, a nagyságos Rákóczi fejedelemnek Majtény nem vérrel, de könnyel öntözött mezején aláhanyatlott harci lobogóját újra fölemelte, hogy az ő nagy lelkének minden ihletését nemzetére árasztva, ez alá a lobogó alá sorakoztassa újra a magyart. Ezt a zászlót neki sem sikerült győzelemre vinnie. Még most is küzdenünk kell alatta! És mind a ketten idegen földön haltak el számkivetésben! Rákóczi még most is ott porladozik nagy Törökországban, örök szégyenére a magyar nemzetnek. Hát az, a ki mindenét mi értünk áldozta, nem érdemel mitőlünk annyit, hogy holta után magyar földben találjon örök nyugovást?

Legalább megemlítve ez alkalommal is az ő szent nevüket, magyarok! véssétek jól a szívetekbe emlékezetüket, és hálával gondolva mindig reájuk, Rákóczit, Kossuthot ne feledjétek el soha!

És kikről emlékezzünk meg még ez alkalommal, hogy örök szellemüknek oltárt gyűjtsünk a szívünkben? Elfelejtkezhetünk-e az első március 15. hősről, a magyar ifjúság vezérééről, eszményképéről, a mi legnagyobb lánglelkű köl-

tónkról, szabadsághősünkről és vértanúnkra: Petőfi Sándorról, a kit a szabadság istene küldött le a földre a magyar nemzethez, hogy prófétánkká, a magyar szabadság örök igéjének hirdetőjévé váljék közöttünk költeményeivel, hogy lobogjon szívünk, mikor rá gondolunk, lelkesedjünk isten ihletével, hogyha rá gondolunk?

Ők a legnagyobbak! De emlékezzünk meg ez alkalommal együtt mindazokról, a kik a magyar szabadságért életet és vért áldoztak. Hányan lehettek ők? Most a mikor dicsőségükre ünnepet ülünk, szívünk legmélyéről felbuzgó hálás tisztelettel imádkozunk érettük: legyen áldott emlékezetük!

És ünnepünknek másik célja az, hogy ezen örökéletű hősök példáján erősítsük szabadságszeretetünket.

Bizony nagy szükség van arra, hogy minden igaz magyar ember kitarson az alatt a zászló alatt, a melyre a *magyar függetlenség* jelszava van felírva. Mert hiszen a teljes szabadságunkat visszaadott 48-as törvények ma sincsenek hatályban. Nem szabad Magyarország! Avagy nem nyomasztó súlylyal nehezedik-e ránk az az osztrák hatalom, a mely három század óta tör a mi megsemmisítésünkre? Függetlenek vagyunk-e gazdaságilag? Szabadok vagyunk-e politikailag? Nem német-e a hadseregünk? Ugyan ki mer beszélni ilyen viszonyok közt szabad Magyarországról? Most is német iga alatt sinylődik a magyar! Szükséges tehát, hogy a kinek lelke van, oda álljon a *függetlenség* lobogója alá szabadságunknak kivívása végett. Március 15-ike megünneplésének második célja éppen az, hogy a nép lelkében erősítsük a magyar függetlenség eszméjéhez való rendületlen ragaszkodást!

Nagy hatalom van a népben! A mely eszmét a nép felkarol és kitar minden vészben és viharban mellette, annak az eszmének végre is győznie kell! Tudjátok-e azt polgártársaim, hogy volt olyan idő, a midőn nyelvünket és magyarságunkat csak a nép tartotta fenn és védelmezte meg? Főuraink németté lettek, köznemességünk a latin mellett magyar nyelvünket szintén elhanyagolta, de az istenadta nép megőrizte nyelvünket és ezzel együtt magyarságunkat, a mi számunkra és a népből föléledett, föltámadott a nemzet. Ha tehát a nép kitar a magyar *függetlenség* mellett és ki kell tartania, eljő a mi szabadságunknak napja. Magyarok! ne csüggedjétek, ne ingadozzatok tehát, akár milyen siralmas is most, a mi helyzetünk: „lesz még egyszer ünnep a világon!”

De igazán megdöbbenő, hogy a magyar nép között is megkezdte űzelmeit egy hitvány banda, mely a nemzetköziséget tűzve jelszavává, a sehonnai hazátlanság mételeyét akarja a becsületes magyarság lelkébe hinteni. Oh! mer-e akadni olyan magyar ember, a ki meg tudná tagadni ezt a földet, a hol apái porladoznak, ezt a hazát, a melyért annyi őse fáradott, öntözve rögeit vérrel, vagy verejtékkel? A ki hazáját megtagadja, azt mi is kiátkozzuk magunk közül! Kísérje minden lépését a magyarság átka és megvetése! Verje meg a magyarok örök istene! És ha szívszakadás nélkül ki meri mondani: nincs hazám, ez a magyar föld ne fogadja be még a csontjait se magába!

Polgártársak! őrizkedjétek az ilyen hitványoktól!

De ne fészkeljen be még a közönyösség se a lelketekbe. Tudom, sokan vannak, a kik elcsüggedve néznek a jövő felé,

bizalmatlanul, tétlenül zúgolódva. Ilyen se legyen közöttünk! Ugyan tart-e örökké a sötét, bús éjszaka? Nem megvirrad-e, ha eljön az ideje? Meg kell virradnia a szegény magyarra is! Ne okoskodjék úgy senkisé, hogy én már úgy se érem meg azt a jobb vitát! Nem kell elvesztenie senkinek se a hitét, mert hisz a kétségbeesés egy a sötét istehagadással! Aztán meg hát csak magáért él az ember? Nem kell-e dolgoznia a jövőért is? Nem kell-e kitartania az igazság, a *függetlenség* eszméje mellett, hogy gyermekeinek, unokáinak, szóval a jövőnek biztosítsa a boldogságot, a szabadságot? Magyar népem! ha a jelen nem is, szabad lesz a jövő!!

Szeretnék benyúlni mindenkinek a lelkébe, szeretett véreim! hogy azt az érző húrt ragadjam meg mindben, a melynek szavára ne lenne ember, a ki el nem határozná, hogy a magyar *függetlenség* zászlaja mellett, vészben, viharban, élete fogytáig, mindig hűen kitart. Szeretném belétek önteni az én lelkesedésemnek minden hevét, izzó, lobogó lángját, hogy minden lélekről leégesse a hazafiatlanságnak, vagy közönyösségnek reá tapadt salakját. A lelkeiteknek kiáltom: igaz magyarok legyetek és igaz magyarok nem lehettek másként, csak ha a magyar szabadság és függetlenség eszméjét kebletekben ápoljátok, őrizitek.

Íme, talán nem is olyan messze van már a függetlenség teljesülésének ideje! Az egész országon végig zúdúl, miként a vészterhes zivatar a katonai javaslatok elleni tiltakozás. És ebben a tiltakozásban nemcsak a vagyoni kifosztott, elviselhetlenül megterhelt és vérig sanyargatott lakosság, de a nemzeti jogaitól, jelvényeitől, zászlajától, nyelvétől, függetlenségétől és szabadságától megfosztott magyarság is fölemeli szavát. A 48-as idők szelei kezdenek fújni újra! Mert egy ideig lehet valakit bekötött szemmel órájánál fogva vezetni, de csak egy darabig! A magyar nemzetet is lehetett álltatni, megcsalni, türelmével visszaélni, de csak egy ideig! Íme fölzúdult az egész nemzet közvéleménye és oda kiáltja az egész világnak: végre valahára szabadok akarunk lenni!

Ha valamikor, úgy most kell például vennünk a 48-as idöket és ezen korszak csodálatos hősiességű derék magyarságát. Hogy a mi nemzeti mozgalmunk vezetői megalkuvás nélkül, önzetlen eszményiséggel kövessék Kossuth Lajos és társainak nyomdokait. A magyar nép pedig igaz hazaszeretettel álljon vezérei mögött, nem csüggedve, bizalommal, a jövőbe vetett hittel, mint az a 48-as magyarság, a mely egy hívó szózatra ott hagyta családi tűzhelyét és felajánlotta izmos karjait a haza védelmére, lelkesedéssel énekelve: „mindnyájunknak el kell menni!”

Nem lehet tudni sohasem, mit hoz a jövő?

Nem lehet tudni mikor jön el az új véres, zivataros kor? Készen kell lennünk!

Március 15-ike megünneplésének, a hősök szelleme előtti hálával teli áldozás mellett másik célja éppen az, hogy a múlt emlékei mellett, elkészítvén megerősítsük a magyar népet az elkövetkezendőkre. Ezért ünnepeünk!

A gazdasági és művelődési fejlődésnek nem adhatja át magát még teljesen a nemzet. *Szabadságot szereztek előbb*, minden lesz azután!

Óh! ha beszéddel el tudnék érni annyit, hogy mindenkinek a szívébe be tudnám vésni ezt a két szót, kitörölhetetlenül. *magyar függetlenség!*

Hogy ne tántorodjék el senki, egy magyar se, az alól a zászló alól, a melyre föl van írva: *magyar függetlenség!*

Hogy minden magyarnak egy vezérlő csillaga legyen, a mely felé minden erejével, lankadatlanul, megalkuvás nélkül bátran törekedjék: a *magyar függetlenség*.

Magyarok! véretekbe menjen át ennek az eszmének forró imádása!

Összeölekezve, egygyé olvadva a függetlenség eszméjében, elúzva magunk közül a hazátlanokat és kishitűeket, őseink dicső példáját követve, a magyarok erős istenébe vetett rendíthetetlen bizalommal, várjuk, csak várjuk azt az időt, a mely — kiáltom, — már nem sokára újra megváltást hoz a magyarra, a midőn fölcsendül ismét az egész országban, a kibontott nemzeti színű harci lobogók alatt, a holtakat is életre rázó kiáltás: talpra magyar!!

Az óriási lelkesedéssel fogadott beszéd után Varga Domokos szavalta el a Talpra magyart. Az ünnepély utolsó pontját az egyesült dalárdák Szózata képezte.

De ezzel nem ért véget az ünnepély. Az emberáradat körutra indult. Hazafias dalok éneklése mellett zászlók alatt levonult Ferenczy Gyula dr., akad. tanár ablakai alá, hol Nagy Sándor beszédet intézett az ifjuság eme lelkes barátja, a haza és szabadságszeretet e példányképéhez. Ferenczy dr. meghatva köszönte meg az ifjuság szeretetét, lelkes beszédet intézett hozzájuk s szabadságszeretetre buzdította őket.

Innen a Vár-utcán keresztül a Függetlenségi kör elé vonult a menet. Beszédet intéztek a kör elnökéhez, mire B. Nagy János elnök talpra esett beszédben válaszolt.

Erre megindult a menet a Csapó-utcán ki, a Piac-utcán végig, a vasuti állomáshoz, útközben lelkesen megéljenezte Kérészy dr. akad. igazgatót. Aztán a Deák Ferencz-utcán keresztül visszatért a kollégiumba, honnan esti 7 óra tájon hazafias dalok éneklése közben, olykor-olykor Fehérváry báróra való neheztelésének is kifejezést adva, minden zavar nélkül eloszlott.

A 48-as öreg honvédek az összes ünnepélyeken testületileg, egykorú zászlójuk alatt részt vettek.

Március 15-én.

A honvédtemető kőoroszlánja előtt.

Igen, ide jó helyre hoztak...

Itt nem háborgat senki sem.

A te örökös nagy nyugalmad

Nem zavarja meg semmi sem.

*Az elporladt hősök beszéde
Sohajt a hallgató magányba,
És sohajukat szerte hordja
Tavaszi szélnek suttogása...*

*Nézlek te átdöfött oroszlán
S valami éri szívemet.
Valami fájó, égető tűz,
Mit kibeszélni nem lehet...
Csak nézlek könnyező szemekkel
S valamit várok, egyre várok:
Talán, — hogy mozdulj újra egyet
S ejtsd bámúlatba a világot!...*

Milotay István.

A Rozi.

Az ákácfa sötét-zöld lombozatán keresztül sötét viola-fátyolt húzott a fellegek mögött nyugóra szálló nap.

Nagy, széles rakodó szekerek haladtak lassan, tompa csikorgással az istállók felé; az ösztövért ökrök csámpás járásukkal alig-alig haladtak odébb, dacára a béres gyerek szapora pattogatásainak.

Az istálló mögött, a trágyadombok előtt erős, csontos csikók, pej, szürke, fakó és deres vegyesen gyülekeztek a gémés kút csepegő vályújához, mely alatt nehéz, mély, ragados sárpocséta verte vissza az alkonyodó égbolt szürke fellegeit.

Ott hancuzott öt-hat gyerek a nagy harangláb tuskés kerítése körül, fiuk vakalódtak egymás között s nagy csatakiáltásuk bele hangzott a pihenőre térő takarók énekébe, mely mindinkább hangosabb és hangosabb lett, amint a porlepte csapat beljebb és beljebb került a tanyába.

Valahol a malacokat hessegették nagy sivalkodás mellett, messzebb pedig egy megriasztott libacsapat tipegett csapkodó szárnyakkal, rémült gágogással a majorsági udvar felé.

Csendes, rendes tanyai este volt, olyan, a milyen szokott lenni erre felé, amikor már vége az aratásnak s amerre csak ellát a szem, keresztek pitykézik ki a föld dolmányát, nehéz, acélos búzakeresztek. Fehérre meszelt béres-házak ajtajában ült a család, a gyerekek, meg a lányok, ott a lócán; pipált az apjuk, az anyjuk meg mosogatott, cserépedényt vagy micsodát. Amarább, a magtár szomszédságában, ahol már cserepesek és tornácok a házak, egy csapatba gyűlve füstölt négy-öt vén kukás s nagy reménységgel nézegettek fel az elborult égboltra, melytől már hetek óta

hiába vártak egy szemernyi esőt. Kellett volna nagyon a dohányra, meg a tengerire is. Egy nehányan, asszony-népség is ült tereferélve a sült kukorica füstös szagától nehéz levegőjű tornácán. Egyik fiatal, kék szemű menyecske épp kifele gombolkózott, hogy megszojtassa sivalkodó fiát, a másik három pedig, kezüket kötényük alá dugva, egyhangú, száraz beszéddel tárgyaltak.

— Hát csak meghótt a Rozi!

— Meg a! Tegnap mán úgy mondta vót a doktor.

— A Rézsó gyerek meg majd hogy utána nem ment!

Elhallgattak, mintha a délelőtt együgyű, szomorú gyásza oda szállt volna tornácuk alá, hallgatást intve sötét leplével; mintha a füstölő tömjén szaga kiützte volna a száraz csutkák füstjét, mintha látták volna a durva ravatalt s rajta a kiterített Rozi szederjes-fakó, eltorzult képét. Pár percig némán bámultak a szürkületbe, a merre semmi világosság, semmi fény nem hasította át a terpeszkedő homályt, csak két ablak mély sötétje bámult fenyegetőleg a tanyai házak ki-kivillanó mécs-világa felé.

Aztán újra megszólalt a legvénebbik:

— Ottan most, ej be szomorú lehet a vécsernye.

A másik kettő némán bólintgatott.

— Az a szerelem pusztította el — morogta lassan a néne s kiaszott, cserepes kezével elsimitotta gyér haját ott a kendő alatt — megmondtam neki, meg a szegény ides anyjának is, de hát így vót az Isten rendelése.

A kis félmeztelen gyerek teleszívta magát s mint egy telt pióca, fordult édes anyja ölébe, hol elaludt abb' a pillanatban. A menyecske pedig begombolta pruszlikját szép, duzzadt kebele felett, aztán kíváncsian nézett az öregre.

— A gyerekibe halt meg, úgy mondják, Mari néne! — szólott inkább kérdő hangon, mint erősítő szóval.

— Meghütötte magát, oszt abba pusztult, — dünyögte alig érthetően amaz — felkött, mikor mán alig bírta a pihét, oszt hát..... hosszát, nagyot sóhajtott s aztán még jobban összedugta kezét ott, a kötény alatt; fázott. Elnézett, Isten tudja, merre felé s szólott vén, reszkető hangon, mintha magának mondaná: Pünkösöd előtt két hét-telt jött haza a Rozi jány, oszt nagyon sápadt vót, meg nagyon is szidült, kint dógozott a rípába, hát

csak azt hittük, hogy a napon történt valami baja. De hát másnap csak jobban szidült, meg fájlalta a lábát is, a kezit is; mondom az ides anyjának: ide orvos kéne, ha kend is úgy akarja. Hanem mikor legyüttem az uraságéktul, hogy orvost híjjak, megtudtam, hogy nem orvos kék, hanem bába.

A másik kettő is ümmögött valamit. Úgy volt az, emlékeznek reá!

Az öreg folytatta: Azt mondta, hogy a Rézsó gyerektől van. Rígóta legyeskedett körötte, meg a jány sem idegenkedett tőle; úgy vót, hogy elveszi. Hát ez így megtörtént! Vett oszt a Rozinak egy gyűrűt a Jani és eljárt hozzá többször is, mikor az ides anyja napszámba vót. Az aratóknál pennig egy bandába állottak s a gépnél is ott feküdtek együtt azon a poros szalmán.

Rítt is azután szegény jány annyit, de annyit. Eltemette arcát a csíkos cihák közé, nem akart ítélt naphosszig sem, italt meg ippen nem vett be, pedig kicserepedett a szája szíle mind. Az a szígyen, az a szígyen elvette éhét is, szomját is, álmát is. Az ides anyja is alig-alig tudott jó szemmel nézni rá, dűnnyögött sokat, egyszer meg úgy elkezdett rini ott a jánya ágya előtt, hogy majd elfuladt a jó lélek.

— Pedig hát a Rézsó Jani elment, hogy feleségnek kírje — vélekedett a kocsis felesége, a Bori.

— A csak kisébb vót s bár ne tette vóna! — szólott rá Mari néne — akkor gyütt épp', mikor Rozi lelkenek nem vót mán nyugta a gonosz nyelvektől sehol. Olyan finom, kisasszonyos vót a lelkem, az ides szüléje mindig cipellőbe járatta, meg a miklósi vásárbul hozott kendőt, ráncos ajjat; örvendtek is a többi jányok, amikor híre ment az esetnek. Vót oszt ott egy, most a berínyiek bandájával ment el aratni valamerre — láttátok talán — a sanda Panni. Az hergelte rá az egész tanyát: Ilyen-olyan jány, cifra, mint a madár-ijesztő, majd elrepül, de a pajták mögött csak úgy hentereg a legínyekkel, mint egy..... Uram bocsá! igen csúfokat mondott arrul a szegény jányrul. Ű persze nem kellett a Rézsó Janinak, de még a fenének sem. Hanem — mondom — azír csak szitkozódott, csak káromolta azt a beteget. És vele vótak a Mónár Mari, a Hernek Mari, Forgács Margit. meg még sokan. Én biz vín vagyok, nem igen emlíkszem mán mindenre. Csak azt láttam, hogy csak úgy bújt az emberek elől az az Isten verte Rozi, mint a farkasok elől. Mikor mán járni se tudott, oszt ágyba k'ött vót fekünni, elbútt

míjen a takaró alá, ne hallana, ne látna senkit, semmit.

De még oda is elhatottak. Azt mondta egyszer valaki: »fattyu lesz a gyereke is!« — és meghallotta. Majd elfojtotta a rívás. Akkor jött Rézsó Jani.

Hiába vót azután minden! Az anyja rítt előtte, a Jani kírte, könyörgött, a sógora intette; nem használt mán annak a szó; olyan gyenge vót, mint a fűszál, meg sápadt, meg törékeny; — mind kírlelte. Hadd várja mán meg a szűlist, azután lesz olyan lagzi, hogy na. Neki az nem kellett, nem és nem; az úgyerekeinek törvényesen kellett születni.

Puha ülisen mentek be a papho' a faluba, mégis megrázhatta valahogy a szekér. Hűvös idő is járt, csúf vót nagyon az idei tavasz, hát el sem hagyta az ágyat az esküvő után. Ma osztán — hisz láttátok — gyenge, öreges hangja elhalt egészen. Elgondolkozott s a másik kettő is lehajtotta a fejét.

— Oda lett a gyerekeivel — morogta a kocsisné felelet-készen. És elhallgattak csendben, mind a hárman.

Lassankint éj lett a puszta felett. Borongós szél ostorozta a szürke fellegeket s zizegni kezdtek az akác-levelek. Kihalt és sötét lett a tanya, itt is, ott is elhunytak a mécsék, egyforma, sűrű feketévé vált minden, minden..... Távolból elnyujtott kutya-vonítás hangzott, azután csend lett mindenütt.

Péterfi Tibor.

Az éjszakából.

Egy átvirrasztott éjszaka után meglehetősen mámorosan tértem be egy elárvahodott bodegába.

A szoba összes bútorzatát két rozoga puhafa asztal képezte, melyek egyikénél züllött nőalak ült. Erősen kiálló arccsontjait fakó-vörös bőr fedte. Lerítt róla a szesz ital romboló hatása. Szeme mélyen bennült a szemüregben és zavaros volt. Haja mintha csak ki lett volna szapulva: szennyes-fakó volt és ritka, hogy itt-ott a fejbőrt is látni engedé. Valami piszkos szalag volt befonva s azzal kontyba kötve, de a konty tarkójára omolva lógott. Leecsúszott fejkendőjét egyik csücskénéi fogva válla tartotta. Hosszú, sovány termetét rongyos ruha fődte, mely akár villával lett volna ráhajigálva. Mintha csak az elzüllés megtestesülése lett volna.

Mikor beléptem a bodegába, egész testemben összerándult s szemében valami sajátos fény csil-

lant meg. Mint mikor hirtelen kéjes benyomás éri a lelket. De csakhamar visszatért arcára a sivár komorság. Nézett tovább is maga elé, néha az előtte levő pálinkából jót-jót húzott s csak olykor-olykor vetett rám egy oldalpillantást. Annyi kérés volt benne.

Egyszer aztán énekelni kezdett. Valami ope-rettből lehetett kiszakítva a dal. Még most is emlékszem a silány szövegre:

Elszállt bár a báj lényemből régen,
A szerelmekért még egyre égem;
Fonnyadt bár keblem, a karom bágyadt,
Érzem eremben a kéies vágyat;
S ráncos bár ajkam, csókra szomjazom, —
Az lesznek holtig: asszony!... asszony!...

Az első két sornál még hangja tiszta volt és lágy, de csakhamar rekedt lett és tompa, úgy hogy a dal végén, hol bizonyos erőt akart kifejteni, már valami fojtott sikoltásba ment át. Homlokán kiültek az erek, arcát elöntötte a vér, szemei kidülettek, nyakát kinyújtotta, hogy könnyebben jöjenek a hangok. Látszott rajta, hogy nagy megerőltetésébe kerül az éneklés, de a fahangokon is érzett, hogy egész lelkével benne van a nótában.

Alig végezte el a dalolást, felállott helyéről s oda jött hozzám.

— Szabad? — s leült asztalomhoz.

Odább húztam széketem.

Mintha észre sem vette volna.

— Nem vacsorázunk valamit? Én még nem vacsoráztam.

Felhörpintettem egy korty konyakot, csak hogy ne kelljen szólanom.

— Hát akkor iszom tovább.

Átment a maga asztalához. Az asztal alól valami motyót keresett elő, azt a hóna alá dugta, kezébe vette a pályinkás üveget s átköltözködött hozzám.

— Itt legalább társaságban vagyok. Jobban izlik az ital. No uram, a maga, meg a szépe szerelmére! — s jót hajtott a zagyva italból.

Az undor borzongattá végig hátamat. Menni akartam.

Karomra tette kezét, hogy visszatartsion.

— Sohse menjen. Inkább elmegyek én... Hej! nem undorodtak én tőlem régen szebb urak sem. A mikor nem volt az arcom ilyen vörös, az ajkam ilyen vérnélküli, a termetem ilyen sovány és szegletes... Hanem az már régen volt... Régen... Ma már az irigység sem kenhetné rám, hogy szép va-

gyok... Pedig de sok férfi nyakát hajtottam ezek alá a piskóta lábak alá...

Megveregette lábát. Az egyiket fel is emelte. Otromba férfi-cipő éktelenkedett rajta.

Fanyar mosoly jelent meg arcomon.

— Menjen innen, részeg!

— Én?... Részeg?... Ettől a komisz krumpli pálinkától?... Nem ad ez mámort, uram. Ez csak öl, butít, zsibbasztja az érzést, az idegeket, a lelket. De rajtam ez is áldás, mert biztosan visz a sir felé... De hát csak kacagjon, ha jól esik. Én is úgy kacagtam régen az ilyen urakat... Dehogy... Az ilyenekhez a cipőmet se töröltem...

Szaggatottan és fájdalmasan beszélt. Mintha egy elvesztett paradicsom kínja szakadt volna lelkére az emlékezés által. Már inkább szánaalommal, mint undorral néztem rá.

— De hát mondja, mi vitte ennyire? — kérdém multjára kíváncsian.

Mi?... A vér, uram, a vér... A mely még most is úgy rohan ereimben, ha egy-egy kabátos embert látok, hogy majd szétszaggatja idegkötelékeimet. Meg a fény, a pompa, a selyem és ékszer, a mivel elvették az eszemet; a sok hazudott szerelem, a mivel megmérgezték a szívemet...

— Hát a női büszkeség hogy nem tartotta vissza legalább attól, hogy ide süljedjen, a hol a bűn a maga fekete meztelenségében ri le róla?

Az asszony keserűen kacagott.

— Női büszkeség?... Hát lehet ott szó női büszkeségről, hol a vér az úr rajtunk? A hol a szív szeret, ott lehet parancsolni. A hol a vér?... Nem tudja azt ön el sem képzelni, mily óriási erőfeszítés kell ahhoz, hogy még ma is utánna ne rohanjak egy-egy tisztességesebb öltözetű embernek és meg ne fogjam a kabátját, hogy húzzam magammal a sárba, a szennybe. Pedig ma már rút vagyok és rongyos... Hej! a vér az betegség, sirig tartó és gyógyíthatatlan. Az átok... Hátha még az ilyen vér a szinpadra kerül...

— Csak nem azt akarja mondani, hogy színésznő volt?... kérdém tőle meglepetve.

— Ugy-e el sem hiszi. De bizonyosságaim vannak.

Előkereste motyóját és kibontotta. Tele volt koszorú-szalagokkal, virág-törmelékekkel, fényképekkel, szerelmes levelekkel, értéktelen emlékekkel.

— Lássá ezt a sok lim-lomot. Csak azért örzöm, mert különben el sem hinnék, mi voltam. Pedig fáj látnom őket. Egy-egy emlék ennek minde-

nike abból az időből, a mikor százak rajongtak értem. Hanem elmúlt minden, egy betegség elvette a hangomat. Nem volt többé helyem a szinpadon. Elfoglalta helyemet más; a szinpadon és a színházi urak szívében. Mert ez a kettő ott együtt jár. Lassankint szépségem is hervadt. Mind kisebb és kisebb embereknek kerültem kegyébe. Most már itt tartok... Mert nincs senkim, élnem pedig csak kell.

Elhallgatott. És én sem tudtam mit szólni, úgy megülte lelkemet a szájalom. Hát ez a dicsőség útja!...

A mint észrevette szájalom, mégegyszer felragyogott szemében az a csodás fény, mit beléptemkor láttam sugárzni felém.

— Vigyen el magával. Pénz sem kell...

— Fogja ez a pár krajcár. Vacsorázzon meg belőle.

Azzal otthagytam.

A nap már jómagasan járt, mikor valami rekedt hang vert fel álmomból. Az asszony dalolt az utcán. Egy züllött férfi alak volt mellette. Kölcsönösen támogatták egymást. Az asszony kezében akkor is ott volt egy üveg orosz pálinka. Rá-rá kínálta a férfit, aztán maga is ivott.

— Finom! Pompás! Ilyet rég nem ittam! Áldja meg az Isten azt az urat...

És csettintett hozzá nyelvével.

Szarka Lajos.

Földönjáró csillagok.

Kint a ligetben járok a minap;
Hullámzik a nép, tarka sok kalap,
Megannyi gomba (némelyik: bolond),
Rajlik körültem, lebzsel és tolong.
Delnők, urak feszengenek vegyest,
Vidám arcok, miket pirosra fest
Nem a szabadnak tiszta levegője,
Zúgnak, kacagnak hátra és előre.
Embervásárba tévedék. — Amott
Vén szűz dúdolgat ócska dallamot,
Suttog, sóhajt szerelmesen feléd,
Csak nézz reá: kapaszkodik beléd.
Karcú leánykák anyjok oldalán
Férjet vadásznak. — Éget a talány,
Mi ott lebeg mindig fejük felett:
Hoz-e a farsang vöket, férjeket?
Hamis szemű, erényes özvegyeknek
Szép lábikrái némán integetnek.
S a szerelemnek régi gárdistái
Jönnek az ifjúság fölött őrt állni.
Az éji lepkék repkedő csapatja
A zsenge ifjúságot most kapatja.

Csak szép az élet, szép bizony belátom...
S megyek tovább — begombolván kabátom.

Megyek tovább, — de már nem oly merészen,
Lángész les rám majd minden utca szélén.
A hullámzó tömegben hempereg
Ihletre vágyó, nagy művész sereg.
Talán az őszi napfény csalt ma ki,
Toll s tinta vékonypénczű bajnoki? —
Egy vén fa mellett meghúzó magam,
A hol nem ögyelegnek oly sokan,
Hol senki nem lát, honnan mindent látok,
S szemlélni kezdem a nyüzsgő világot.

Im ott jön egy! Még ifjú és deli,
Kalapját balkezében lengeti.
Roppant haját szerelmesen zilálja
Alkonyi szellő csélcspangó szárnya.
Arca oly érdekesen halavány!
Ha szólna: elmerengenél szaván.
De néma most, csak néz, regényesen,
S ha hölgyeket lát, új állást veszen,
Arcára több bánatnak hinti árnyát,
Csüggedten leereszti testi szárnyát:
Két hosszan csüngő karját — s felragyog
Nedves szemében: Én költő vagyok! —
Nyakkendőjébe szúrt kicsinyke lant...
Megpendül az is, majd ha daloland.
Kiszolgált felleghajtó foly le vállán,
Hajdanti bársonya fakó szívárvány.
Nadrága kurta, — hosszú ám reménye!
Gallérja csillog, kivasalta nénye.
Egy hervadó virág csügg melje balján;
Törzsét előredönti szinte kajlán,
És úgy lebeg tovább az utcavégig,
Hol termetes kofának sátra fénylik.
A költő hirtelen zsebébe nyúl —
S az esti pirban, a mint alkonyúl:
Néhány fillérnyi szilvát zsebre vág,
S mint a bolond: szalad, lohajt tovább.
Míg fellázadt hasát engeszteli,
Nagy szíve új érzéssel lesz teli.
— Tiéd a múlt, ábrándos kis dalár!
Ismerlek: te a lírikus valár.

Amott a másik lassan lépeget,
S bár nem fejével szántja az eget,
Nagyokra termett, mint a lírai,
Magasba vágnak lelke szárnyai.
Egész valóján szentelt nyugalom,
Mint ködtakarta zöld hegyoldal.
Itt kint az élet nem az ő világa!
El is rejtőzik felszerelt lakába,
Hol a falakra lombtető borúl
S fel van díszítve harci táborúl:
Ott a szegletben páncélos vitéz,
A semmiséggel a mint szembenéz,
Egész hadtestet ábrázol maga!
És bár nem öl, kísért a vér szaga.

Tört kópiák mesés rendben hevernek,
 Közöttök lábol egy arasznyi gyermek,
 Ki rémes harci zajba mén elő,
 Rengvén markában seprő, meszelő,
 Mikkel páncélos ellenét veri,
 Egy hadsereg magában hős Feri!
 Tör, zúz, ront, bont, pogány rendet csinál,
 Mert mérgesebb Paprika Jancsinál.
 De nyilik ám az ajtó s édes anyja
 Bütykös kezével jól megtapogatja.
 Bunkós meszelő táncol Fercsi hátán,
 S ordít a gyerkőc, mint a nyüzött sátán.
 A költő, a kit eddig elfedett
 Csinált bokor, hallván ez éneket:
 Csatákat zengő tollát földre csapja,
 Durúszoló fiát markába kapva
 Új sort hegedül rajta lelkesen:
 «Ha bőgsz, legyen mért bőgnőd, gyermekem!»
 Aztán világi bőrt öltvén magára,
 Kilép a hétköznap sivár zajába;
 Kis kurta csapszék intetet felé...
 «Megadtam Istennek, mi Istené,
 Adjuk meg hát a testnek is, mi kell,
 Lassan jár a malom, locsolni kell!»
 Befordul a lebújba és iszik,
 Iszik, míg temetőbe nem viszik.
 — Ismerlek, hős epikus dalnokom!
 Vitézi teted mért venném zokon?...

Amott a harmadik! Ez nem mereng,
 De mintha kerge volna, úgy kereng.
 Szamuklál, mint a vízsla nyúl nyomon,
 Előre s hátra nyargal olykoron.
 Fürkészve néz szemébe bárkinek,
 Hogy sok szegény megdöbben és remeg,
 Nem ismert bűnnek érzi terheit,
 Azt gondolván titkos rendőr ez itt!
 Pedig csak arcjátékot kémlel ő,
 Latolva: mennyi fejbe' mily velő?
 A barna haj, a szőke fürt, szemek,
 Lélektanilag mire intenek?
 Hogy lép az úr? Hogy baktat a szegény?
 Hogy lejt tagját a lány, a legény?
 Két jó barát miként szorít kezét?
 Hogy néz az, a kit gyűlölet vezet?
 Titkos szerelmesek találkozon
 Hogy falják egymást szemmel, mily mohón?
 Vén göthös agglegény, hogy kuncsorog,
 A mint körülövedzik lánysorok?
 Hogy lop diót az a vásott kölyök?
 A tüntető tömeg, hogy hömpölyög?
 Mindent, mit a világ vásári képe
 Borzalmas tarkaságban tár elébe,
 Mindent, mit ember gondol és mutat,
 E fürge kis legény vizsgál, kutat.
 S mit észlel azt serényen jegyzi fel,
 Mert a mit lát, azt néki tudni kell!
 Midőn pedig leszáll a drága este,

A kis legény ki van cifrára festve;
 Hol sült paraszt, hol szolgál, hol vitéz,
 Hol szót se szól, hol meg jambust idéz.
 Ott a világot hirdető padon,
 Majmolja önmagát, dúsgazdagon.
 S ha vége van a nagy komédiának,
 Padlásszobában gyertyát gyújt magának,
 Es társadalmi, hős, történeti
 Tragédiáit vígan pergeti.
 Futtatja őket száz pályázaton,
 Ma elhasalt ötön, — holnap haton!
 De eszme-árja nem lél gátakat,
 Ha van papír: buzog, forr és dagad.
 Bár szíve telve, gyomra, haj, üres!
 De «karmolásból» pár garast keres.
 Így játsza végig szürke életét,
 Bohózat az, sok benne a «betét».
 Másnak bohóság, neki gyötrelem...
 — Ismerlek téged is, kis emberem!
 Mint titkos drámaíró élsz közöttünk,
 De élve, csak mint rossz színészt ütöttünk.

Elég a jóból! Fussunk, míg lehet...
 Meguntam e „költői életet“.
 Amott kedves leányarc int felém,
 Oly ismerős! — És észre nem vevém.
 Beértem. Üdvözöltem és neveltünk, —
 Hogy visszafordult sok legény megettünk.
 Fület se hajtva ám a rossz világra,
 Művészi kalpagom szememre vágva
 Lejtettem ismerősöm oldalán;
 Virágos jókedvében volt a lány!
 Mint a tavasznak hervadatlan szépe,
 Lengett előttem a hús ősz ködébe.
 Az arca pírban, a ruhája kék:
 A biborosba hajló tiszta ég!
 Szemének két csillagja reszketett,
 Megszégyenítve a magas eget.
 Leányos, gyermekes bűbája rám
 Igézetet szórt: im, az én arám!
 S kezem kezébe, repkedtünk előre,
 Mint lepkepár, virágos szép mezőre.

Mikor lankadni kezdtek szárnyaim,
 Pihenve csüggttem kedves karjain.
 Csevegtünk összevissza, gondtalan,
 Szavába fűzve untalan szavam.
 Édes bohóság incselgett velünk, —
 Egy költőben se botlott meg szemünk!
 Szeretni kezdtem a leányokat,
 Mert lantot esztelen egy sem ragad;
 Nem szenvedeg, kínverseket nem ír,
 Cukrot takarni kell nekik papír.
 Te sem verselsz, kék szárnyú angyalom,
 Azért szeretlek én olyan nagyon!
 — A mint magamban így gondolkozom,
 Beszélni kezd pajkos kis angyalom,
 Beszélni kezd, de liangja fátyolos, —
 Talán csak játszik vélem a gonosz?

«Kegyed komoly, — így kezdi csendesesen —
 Már férfi számba megy. (Azt meghiszem!)
 Feltárhatom előtte szívemet.
 (Uram, ne hagyj! Ez vallomás — szeret!)
 Ki nem nevet, mint sok bölcs és bolond.
 (Száz csók a szájra, mely ilyet kimond!)
 Egy nagy titkom van. (Hallom, hallgatom!)
 Most senki nem lát, itt elmondhatom. —
 Még iskolába jártam, a mikor
 Az ifjú forrongás tavaszakor,
 Virágnytás magasztos idején
 A költészetnek lelke szállt belém.
 A lenge Múzsák mind reám nevettek,
 Láttam dicsőségét megnyitl egeknek.
 Elfogta lelkem édes fájdalom
 S kicsordult szívemből *első* dalom!
 Az első dal! Az első kis szülött!
 Leírva ott állt az ágyam fölött,
 Hogy a midőn szemem csak felvetem:
 Reá, reá essék tekintetem! —
 Tizenhat éves voltam, csitri lány,
 Ábrándos, alvajáró, halovány.
 De lantom úgy pengettem én titokban,
 Hogy sem Petőfi, sem Reviczky jobban.
 Költő vagyok. Az Isten így teremtett,
 Meg nem másíthatom az égi rendet.
 Megértve hivatásomat, daloltam
 Csepp kis zengő kobzomra ráhajoltan.
 Sok nap leszállt, sok dal megszületett
 S én éltem ezt a kettős életet!
 Ma húsz éves vagyok. Négy év alatt
 Kijött fejemből annyi gondolat,
 Hogy egy kétszáz lapos kötetbe nyomva
 Kiléphetek a szépirodalomba.
 Mert eddig névtelen zengettem én,
 Négy éve biztat a futó remény,
 Hogy nyomtatásba' láthatom nevem
 S tán Jókai kezét szorít velem!
 Ötszáz dalom van. — Még ez semmi ám!
 Van még egy pár erős tragédiám;
 A franciákat roppant ismerem,
 Utánzom őket, ez a fegyverem!
 Van egy bohózatom, be szellemes!
 Van operettem, óh, be kellemes!
 Egy népszinműbe is fogtam a nyáron,
 De nincs hangulat, *népi*, — ezt sajnálom.
 Az ám! Majd elfelejtem. Van nekem
 Huszonnégy énekes hős énekem.
 Igaz, hogy ezt nem egymagam csináltam,
 Ivánfi Bandi volt egy hétre nálam,
 Enyém az eszme, ő dolgozta ki;
 Ketten leszünk Iegújabb csillagi
 A tengve tengő hősi epikának!
 Bár Bandi részt nem is remél magának.
 Egyszóval, mert kegyed komoly, nemes,
 Egy hölgy-szív szent titkára érdemes:
 Mint régi ismerőst, megtiszttelem,
 Legyen bírálóm és jöjjön velem;

Felolvasom dalom, tragédiám,
 Hőskölteményem és komédiám,
 S kegyed megmondja: hol sántít a láb?
 Legyen tökéletes mind legalább.
 Aztán nyomdába vélők! Győzni kell!
 Velem hírnév jár és örök siker!»

Minden poklónak minden ördöge
 A kínok lajtorjáján görgete,
 Mig ezt az ékes zengést hallgatám...
 Isten veled, derék költő arám!
 S ni! mintha bájord is lehervadozna,
 Ni! mintha nyúlnék karjaidnak hossza!
 Arcod rózsái mintha hullának —
 Nekem nem kellesz már, maradj anyádnak!
 — Búcsút veszek tőle nagy hirtelen,
 S vállam közé lerántva bús fejem
 Futok, futok, az Isten tudja merre?
 Fülembe ötszáz dalnak nyög keserve!
 Aludni vágyom — nincsen nyúgodalmam,
 Földökölöm ébren, alva ötszáz dalban!

Oláh Gábor.

A hunrokonságról.

(Folytatás.)

Hunfalvi felhozott érvei alapján kimondja, hogy a hunmonda egész a XIII-ik századig ismeretlen volt a magyarok között. De ekkor természetesen felmerül a kérdés: honnan vették hát elbeszéléseiket a krónikások, ha már így a nemzeti hagyományból nem meríthették? Erre vonatkozólag nem mer arra a rideg álláspontra helyezkedni, hogy az egész Csaba-történetet és hunmondát maguk a krónikások minden alap és forrás nélkül légből alkották meg. Azt mondja, hogy bár a krónikások a mondát hazudták is, azt a Nibelung énekre támaszkodva készítették meg.

A Nibelung ének, a németek nagy hőseposza, hosszú évszázadokon keresztül alakult, változott és fejlődött a nép között, míg végre egy hatalmas költői tehetséggel megáldott dalnok, — ismeretlen nevű, — az elszórt, rendszertelen részeket egy kerek egészé olvasztotta és bővítette. E mondát Pilgerin passau-i érsek íratta össze először latinul. Reánk maradt német költői kidolgozása, kutatások alapján körülbelül 1200-ban készültnek tartatik. Hunfalvi szerint ez szolgált alapul a krónikásoknak a hunmonda elkészítésénél.

Ez az állítás azonban teljesen tarthatatlan. Aki a Nibelungenlied tartalmát ismeri, és összeveti a magyar mondával, a kettő között a lényegét illetőleg egy szeg hasonlóságot sem talál. A Nibelung ének Krimhilda bosszúját írja le saját

testvéreim, megölt első férjéért és elrabolt kincseiért. Hogy bosszúját megállhassa, feleségül megy Eteléhez, a nagy hun királyhoz, és testvéreit lovagjaikkal együtt udvarába csalogatja, a hol iszonyú vérontás közben leöleti őket. E nagy vérontásban megölik Krimhilda és Etele egyetlen kis fiát is.

Ez a monda tartalma. Mi hasonlóság van e közt és a magyar monda közt, melynek leglényesebb részét Aladárnak és Csabának viszálya képezi Etele halála után, amelyben elpusztul a a hunok birodalma és Csaba visszaköltözik az ő hazában maradt magyarokhoz.

A Nibelungok és a magyar hunmonda között egyetlen hasonlóság néhány puszta név. Krimhilda és Detre neve mindkettőben előfordul. De a történetük, a szerepük teljesen más. Krimhilda a Nibelung ének végén megöletik, míg Etele életben marad. Holott a mi mondánkban Etele halála után mint az Aladár és Csaba közötti véres csata démona jelenik meg.

Detre szintén meghal a Nibelung ének végén, míg a magyar mondában mint haláltalan Detre szerepel, a maga homloknyilával (erről sincs szó a Nibelung énekben) már a testvérek közötti viszálykodásban is. Detre amott németországi hős, aki csak egyszer megy látogatóba Eteléhez, minálunk Etele hűbérese, aki állandóan ott is él az ő udvarában. Szóval a személyek mások, csak a neveik találkoznak.

Nem akarván azt mondani, hogy a neveknek találkozása véletlenség, lehetségesnek tartom, hogy ezeket a neveket krónikásaink a Nibelungliedből vették át. De bizonyos, hogy ezen neveket mondánkban előforduló más nevek helyett, azokat talán együgyüen kijavítani akarván, tették be.

Ezen lényegtelen találkozást leszámítva, egyenesen vakmerőségnek kell állítanom azt a föltevést, hogy a hunmonda a Nibelung énekből készítettett. Kizárja és fényesen megcáfolja ezt az alapl nélküli állítást e két monda különböző tartalmának és elütő szellemének összevetése. Egy pillantást vetve mindakettőre, azonnal beláthatja mindenki, hogy a kettő még csak a legkisebb mértékben sem hasonlít egymáshoz.

Azonban nem lehetetlen, hogy a két monda hatást gyakorolt egymásra. Ez mintegy érzik a mi mondánkban fentebb említett neveiben, de még mélyebb az a hatás, amelyet a Nibelung éneken észlelhetünk. Ezt az eposzt olyan ember

készítette, aki Magyarországon járt és a magyar viszonyokkal ismerős volt. Mutatja ezt az a körülmény, hogy Etele udvarának rajza első királyaink valamelyikének udvartartására teljesen ráillik. Ennek fejtegetése azonban nem tartozik ide.

Ha a krónikások a Nibelung énekből dolgoztak, miért nem vették át Krimhildnak egész történetét? Avagy legalább miért nem vettek át egyes vonatkozásokat? Ám így kissé különös mondáinkra ráfogni, hogy azok a Nibelung énekből készültek, a midőn sem a szellem, sem a tartalom tekintetében a kettő között a legkisebb hasonlóság sincs meg.

De vegyük csak vizsgálat alá azt az állítást magát, hogy nem a krónikák merítették a népmondából, hanem a monda keletkezett éppen a krónikákból. Vagyis, hogy a magyar hunmondákat a krónikások készítették és oltották be a nemzet köztudatába. Ez az állítás magában így nagyon érdekes, de könnyen rámondhatja akárki: tessék bebizonyítani. Természetes dolog, hogy ezt a képtelenséget beigazolni lehetetlenség.

Azok az állítások, hogy a XIII-ik századig a hunrokonság nem volt ismeretes, és hogy a hunmondát a Nibelungokból alkották meg, nem igazoltattak be. Ezekkel együtt megdől természetesen maga az a föltevés is, hogy a hunmondák a krónikások által készítettetve, mesterséges eredetűek.

A krónikások a maguk szempontjából felfogva a dolgot, *sohasem* hazudtak. Forrásokul ismerték el mindenesetre mindazt, amit csak más krónikákban leírva találtak, amit a nemzeti hagyományból elfogadtak és a korukbeli tényleges állapotokat szerették a régi időkbe áthelyezni. De maguktól, minden alap nélkül semmit sem hazudtak. A Mágógtól, illetve Noétól való leszármazást is írva találták Izidorusnál, ki a szittyákat Góg és Magóg hadainak tartotta. Így minden állításuknak megtalálható a forrása.

De honnan merítették a magyar hunmondának lényegét képező Csaba mondát.

A Nibelung énekből való átvétel nevetséges, alaptalan és minősíthetetlen képtelen állítás, hiszen még a Csaba név se fordul elő benne, s úgy fejeződik be az egész, hogy Etelének egy fia sem marad életben. Honnan vették tehát? Erre a kérdésre nem lehet felelni másként, minthogy a népünk ajkán maig is élő mondából, mint nemzeti hagyományból merítették. Különösen, ha a fentebb

állított tény igazságát, hogy tudniillik a krónikás *sohasem* hazudott, kellőleg méltányoljuk.

Először e kérdésnél azokat az okokat hozom föl, melyek a mellett is bizonyítanak, hogy krónikáink elbeszélései a népmondából vannak átvéve, azután arra térek át, hogy a krónikások hazugságai (?) elterjedhettek volna-e a nép között és átmehtek volna-e nemzetünk vérébe.

Krónikáinkról általában elismerik, hogy a honfoglalás történetét a hegedősök dalaiból írták meg. Kitűnik ez, előadásuk meseszerű voltából, sőt abból is, hogy sok helyen dacára a latin szövegnek, ütemessé válik a prózájuk. Ha már most elősmerjük ezt aényt a honfoglalásra vonatkozólag, egy kis logikával nem átvihetjük-e ezt az állítást a hunok történetét tárgyzó fejezetekre is. Csakhogy míg a honfoglalásra a regéken kívül egyéb forrást nem találva (ez is mutatja, hogy csakis népmondából írhatták meg) nagyon világosan kitűnik előadásukból a népének használata, addig Etele és fiai történetére özönével találván a külföldi krónikákat, a népének tartalmát erre vonatkozólag, e krónikások állításaival igyekeztek összhangba hozni. Előadásuk e tárgynál ezért vesztette el népies színezetét.

De a krónikákban határozott jelek vannak arra, hogy szerzőik a népmondát forrásul használták. Honnan vették volna, mint már említettem, a nép ajkán maig is élő Csaba-mondát, a mely sehol e világon másutt meg nem található? Ezenkívül még felhozom azt az esetet, hogy Kézai a hunok bukása és a magyarok bejövetele közzé csak *tíz* esztendő tesz. Hát nemcsak az évszámokat tetszése szerint változtatgató népmondából vehette ő ezt?

Érdekes, hogy e kérdést illetőleg, a *hun* korszakra maga Hunfalvi önmagát a leghatározottabban megcáfolva ezeket mondja: »Krónikáink igazán egy mesevilágban élők, mely a valót a költeménytől nem bírja elválasztani. Egyedüli forrásaik a szóhagyomány és monda, melyeknek azonban történelmi alapjuk is lehet, csak hogy a krónika írók nem bírják kiemelni.«

Tehát még sem hazudták, mint máshelyt meg állítja Hunfalvi, krónikáink a hunrokonságot, és nem is a Nibelung énekből lopták ki, hanem »egyedüli forrásaik a szóhagyomány és monda«. Mi is éppen ezt vitatjuk, bár meg kell jegyezni, hogy ez állításban is tévedés rejlik, mert króniká-

saink a fentebbiek szerint számos külföldi krónikát is ismerének.

Tehát bizonyosnak látszik hogy a krónikák a maguk elbeszéléseit a népmondából merítették és nem megfordítva. Mert ugyan, hogy is lehet csak el is gondolni azt, hogy a krónikások kitaláljanak egy mesét és azt elterjessék a nép közt. Nem a mai világ volt akkor. Hiszen Verböcy korában, a mikor pedig már a hunrokoóság általános keletűnek látszik, még a főnemesek se tudtak olvasni. Hogy terjedt volna el hát a csak tudósok által olvasott krónikások meséje?

Általában különös, hogy míg a külföldi krónikáknak mindent elhiszünk, holott azok a legnagyobb valótlanságokat tartalmazzák igen gyakran, addig a magunkéit »otromba koholmányoknak« tekintjük. (Vámbéri.) Ez bizony nagyon gyalázatos dolog. Holott a krónikákból csak ki kell válogatni a péva közt levő búzaszemeket. Ilyen erős kritikára igazán nem szolgált rá az a jámbor krónikás, aki mindig (ez látszik a művéből) a legjobb akarattal dolgozott, és ha naiv munkát hozott is létre, ha sokat tévedett is, ha nem is tudta megállapítani mi az igazság, hazudni nem hazudott soha.

Ime tehát önmagában véve is megdől az a képtelen föltevés, hogy a hunmonda a krónikások készítménye, és ezzel szemben határozottan ki-világlik, a szemmel rendelkezők és látni akarók előtt, hogy a krónikások elbeszéléseiben a nép ajkán elő ős eredetű mondák csillannak fel.

Nem igaz tehát először is az az állítás, hogy a hunmonda a XIII-ik századig nem lévén ismeretes, őseredetű nem lehet, nem igaz másodsor az sem, hogy e mondákat a krónikások, a Nibelung ének felhasználásával mesterségesen készítették.

Hunfalvi idevonatkozó állításai tudákos tévedések. Egy érvt sem tudott felhozni, természetesen olyat, a mi megállhasson, a mely a hunmondák nemzeti eredetét megdöntené. Azok támadásai dacára is érintetlenül maradtak.

Nagy Sándor.

(Folytatjuk.)

Emlék.

*Virágfakasztó csöndes alkonyatban
Emlékszem rá — bucsuztam tőletek,
Isten veled! remegve sugta ajkam,
Hí a jövő, én messze elmegyek.
Fénylő szemed reám vetéd szelíden
S ugy reszketett kezemben kis kezed...
Vagy tán csak én úgy hittem, mert a szívem
Mondhatlan édes vágytól reszketett.*

*Virágos kiskertednek ajtajáig
Kikisértél — de szólni sem tudánk,
Szállt sóhajunk az alkony biboráig
Mely bűvös-bájos fényt boríta ránk.
Imádkozánk tán? egymásért remegve,
Hogy kösse össze szívünk a nagy ég?
Vagy azt kérde a köny szemem s szemedbe:
Ki tudja, hogy találkozunk-e még?...*

*... Én nem tudom, mert rámszakadt a mennybolt.
A nagy mindenség csillagezrivel!...
Vagy szívem volt, mi föl az égre lángolt?
Ezer kétség, ezer reményivel?...
Egy forró csókban olvadt össze ajkunk!
Nem tudtuk: kezdet és vég merre, hol?
S alig rezgett át szent varázsa rajtunk,
Kerestelek — s már nem voltál sehol.*

*Oh üdvöt érő, édes pillanat te!
Rád gondolva most is boldog vagyok.
Szívemre édes álmok szállanak le
S a kedves kis lány képe fölragyog.
A harmat s napsugár ölelkezése
Nem volt oly szűz, olyan tiszta sem...
Az a kis lány nem lett az enyém mégse
S tán meg sem látom többé sosem.*

Baja Mihály.

Egy alig ismert ifjúsági egyesületről.

Ifjúsági egyesületeink közt talán egy sincs, amelyet oly kevesen s oly kevésbé ismernek, mint a »Joghallgatók Tudományos Önképzőköré«-t. Maguk közt a joghallgatók közt is vannak, akiknek tudomásuk sincs arról, hogy az egyesület miért létezik vagy egyáltalán létezik-e?

Nem akarok most azokkal az okokkal foglalkozni, amelyek ezt az áldatlan állapotot előidézték erre az egyesületre nézve, hanem a kör múltjából

akarok felemlíteni néhány, működésének célját élénken visszatükrözőtető adatot, korszerű vonatkozta-
tásban ifjúsági s társadalmi életünk újabb irányával.

A kör célja most is az, mint régebben, t. i. az alapszabályok szavaival élve: a jogakadémia polgárainak szellemi képzettségét az önképzés minden eszközeivel, u. m. szónoklati gyakorlatok, felolvasások és vitatkozások tartása s pályakérdések kitűzése által előbbre vinni. De mily másképp szolgálta a kör célját a múltban, mint a jelenben! Most a kör évente átlag öt vagy hat gyűlést tart, amely négy vagy öt tag jelenlétében folyik le, míg régebben ezek oly népesek voltak, hogy nemcsak a kör összes tagjai, hanem a város legkiválóbb ügyvédei, bírái s a közpályán működő más kitűnőségek is megjelentek azon, ami nemcsak a kör szellemi életének magas színvonalon állása mellett bizonyít, de világot vet a körnek az akkori ifjúsági életben betöltött szerepére is. Most elképzelhető, hogy ilyen széles keretben működő egyesület mily élénk szellemi munkálkodás színhelye volt, másfelől, hogy áljandó összeköttetést létesített a jogász-ifjúság és ha nem is az egész társadalom, de annak egyik osztálya, a jogász-osztály közt. Ime! a Joghallgatók Tudományos Önképző Köre régebben olyan összekötő kapocs volt a jogász-ifjúság és a társadalom között, a milyen ma — sajnos — hiányzik, vagy ha van is, nagyon messze áll attól, amilyennek lenni kellene!

De nemcsak a régmúltban, hanem a közelebbi években is megpróbált a J. T. Ö. K. szélesebb körre kiterjedő szellemi életet teremteni. Ezelőtt néhány évvel a kör kint a városban népszerű előadásokat tartott, hogy a tudományok egy és más köréből hasznos ismereteket ültessen át a nép lelkébe. Tehát azt a célt igyekezett megvalósítani a kör, amit a Csokonai-kör egyik gyűlésén jogakademiánk egyik kiváló professzora, dr. Jászi Viktor szem előtt tartott, mikor a népszerű felolvasások eszméjét felszínre hozta.

Ime ezek azok, amiket a Joghallgatók Tudományos Önképző Körének múltjából felemlítésre méltónak gondoltam nemcsak azért, hogy az ifjúság körében bizonyos érdeklődést keltsek fel ez egyesület iránt, hanem azért is, mert a felhozottak mutatják, hogy a J. T. Ö. K. miképp a múltban, úgy a jelenben is sok olyan üdvös célt valósíthatna meg, ami ifjúsági életünkre emelőleg hatna. De ehez okvetlen szükséges egyfelől lelkesedés a nemes és

komoly célok iránt, másfelől kitartó munka, mert ezek nélkül — mint sok más szép terv — úgy ez is csak »pium desiderium« fog maradni!

Csáthy Dezső.

Beksics Gusztáv történet- és közjog-írása.

— Kritikai tanulmányok. —

Irta: *Kalmár Antal.*

III.

Az 1867. XII. törvénycikk körül forgó történeti, közjogi és politikai tévedésekről szólván a történeti tévedések c. fejezetében az 1723. I. II. és III. t.-cikk (az u. n. pragmatika sanctio) és az 1867. XII. t.-c. okozati összefüggését, egymáshoz való közjogi viszonyát is megvilágítja s részletesen kitér a pragmatika sanctio meghozatalakor elkövetett történeti hibák ismertetésére. Kimutatja mindenekelőtt e fontos alaptörvény elnevezésének téves és veszedelmes voltát, mint a mely elnevezés csak ediktális jellegű intézkedésekre alkalmazható, ellenben az alkotmányos törvényhozási intézkedésekre sem történetileg, sem jogilag nem illik. S nem is sok lenne, sem történeti, sem politikai szükség, sem állambölcseleti logika, hogy öntudatosan szankcionáljunk olyan elnevezést, a melynek nevében nemzeti létünk, közjogi önállásunk és állami alkotmányosságunk ellen a legerősebb és legkiméletlenebb támadások intéztettek. Ennek a történeti tévedésnek elkövetése annál inkább elkerülhető lett volna, mert hiszen 1867-ben a pragmatika sanctio említése nélkül is vehette volna a törvény közös kiindulási pontul a közös érdekű viszonyokat magában foglaló régi örökösödési törvényt s evvel is ép oda juthatott volna, a hova jutottunk a pragmatika sanctióval. Ezt a történeti tévedést csak tetézi az 1867. XII. t.-cz. azon kijelentésével, hogy »azon kapcsolat, mely egyrészt a magyar korona országai, másrészt Ő felsége többi országai és tartományai között jogilag fennáll, az 1723. I. II. és III. törvénycikkek által elfogadott pragmatika sanction alapszik.« Ez a kijelentés ugyanis kétségeket hagy fel arra nézve, hogy az 1723. évi I. II. és III. t.-c. is pragmatika sanctionak neveztetnek-e, vagy, hogy ez által a három cikk által elfogadott valami neveztetik-e annak. Kalmár szerint az 1867. XII. t.-cikk ezen kijelentése minden kétséget kizárólag kimondja, hogy nem maga az 1723. I. II. és III. t.-c. a prag-

matika sanctio, hanem ezek a törvénycikkek fogadták el a pragmatika sanctiot. Ezen kijelentésre támaszkodva bizonyítja Kalmár, az 1867. XII. t.-c. említett rendelkezése és Deák Ferencnek történelmi és közjogi álláspontja között — különösnek lássék bár — kiegyenlíthetetlen az ellentét. Mert a fentebbi magyarázat értelmében már az 1723. I. II. és III. t.-cz. előtt kellett lenni pragmatika sanctionak, volt is t. i. az osztrák örökösödési törvény s így az 1723. I. II. és III. t.-c. sem fogadhatott el mást mint az osztrák pragmatika sanctiot. Ez ellen a felfogás ellen ugyan mindenha tiltakoztunk, a mint Deák is tiltakozott, de 1867 mindennek dacára mégis azt iktatta törvénybe, mintha az 1723-iki országgyűlés tényleg az osztrák pragmatika sanctiót fogadta volna el, de megnyirbálva és alkotmányos garanciákkal felruházva.

A közjogi tévedésekre térve, az 1867. XII. t.-c. kijelentésében foglalt és közjogi íróink többsége által is elfogadott az az állítás, hogy közös ügyek nemcsak az 1867. XII. t.-c. óta vannak, hanem léteztek azok már 1867 előtt is a magyar közjogban, mint a pragmatika sanctióból folyó kölcsönös védelmi kötelezettségnek következményei s hogy a XII. t.-c. azokat csak pontosan és határozottan kijelölte — a Kalmár fejtegetései szerint, — »de lege ferenda« szempontjából, sem a történeti, sem a közjogi kritikát ki nem állja. Maga Deák Ferenc 1861. évi első felíratában tiltakozik legjobban az említett felfogás ellen, azt hangoztatva, hogy a német érdekek, miket az osztrák tartományok védeni és előmozdítani kötelesek ránk nézve idegen érdekek s az osztrák birodalom egyes tartományainak feudális természete eleitől kezdve annyira különböző volt Magyarország közjogi állásától, hogy ily különböző jogállású tartományok között mást, mint personal uniot létrehozni nem is lehetett volna. S ha pl. a védelmi kötelezettség kölcsönössége egy 1723-ban hozott törvénybe már be lett volna iktatva, akkor a nemzet újabb törvény nélkül is, pusztán a régi alapján kötelezve lett volna Mária Teréziát is az örökösödési háború alkalmával a Habsburg-ház európai birtokaiban megvédelmezni. De minthogy őseink ezt a kötelezettséget az 1723. I. II. III. t.-cikknél fogva nem érezték, mintegy »ad hoc« meghozták 1741-ben az u. n. vitam et sanguinem törvényt.

A miket a fentiekben a Kalmár munkájából izelítőül elmondottunk, hézagossá és halvány képét nyújtják annak a becses közjogi értéknek, melyet

könyve a magyar jogi irodalomban képvisel. A részletes és beható ismertetésre e lap hasábjain nem szakíthatunk elég teret. Mindössze annyit akartunk elérni, hogy ez uton is felhívjuk rá azok figyelmét és érdeklődését a kik az általa tárgyalt problémákkal szívesen foglalkoznak

Milotay István.

Az én vétkem.

*...Igy történt:
Tán nem is élve
— Inkább holtan —
Hogy kinn az erdőn
Barangoltam,
S láttam a boldog
Ibolyákat:
Lelkemben irigy
Bosszú támadt;
S nem is rettegve
Uram tőled!
Hogy ne viruljanak:
Letéptem őket.*

*Megöltem őket,
Cserébe azért:
Mi szenvedés, kin.
Halál engem ért...
S annak — a kiért
Elkárhoztam —
Lábai elé
Odaszórtam!*

*Uram! megvallom
Ez a vétkem!
Szívembe látsz te:
Itélj meg engem.*

Nagy Lajos.

Debrecen ifjúsága a katonai javaslatok ellen.

Debrecen ifjúsága f. hó 6-án d. u. 5 órakor népes gyűlést tartott, melynek tárgyát a katonai javaslatok elleni tiltakozás képezte. A gyűlés tulajdonképpen március 4-ére volt összehíva a főiskola 6-ik számú termébe s azt Kérészy dr., akadémiai

igazgató engedélyezte is, azonban néhány órával a gyűlés előtt hirdetmény lett kifüggesztve a fekete táblán, melyben ugyancsak Kérészy dr. értesítette az ifjúságot, miszerint az akadémiai tanács aznap délelőtt tartott ülésén úgy határozott, hogy politikai színezetű ifjúsági gyűlések tartását sem ez alkalommal, sem máskor nem engedi meg a főiskola falai között s e határozat értelmében az engedélyezett gyűlést betiltotta.

Dacára a betiltásnak, már d. u. 4 órakor nagy számban sereglett össze az ifjúság a kollégium előtti téren, várva a történendőket. Lázás izgatottság tükröződött vissza az arcokon, s a nyomott hangulatból, a titkos beszélgetésekből viharra lehetett következtetni. Azonban nem történt emmi, dicséretére az ifjúságnak. Midőn a legnagyobb lelkesedéssel kimondta, hogy Rákóczi-estélyt rendez március végén a kuruc hadjárat kétszáz éves évfordulója alkalmából, midőn Görömbey szenior-elnök tudomására hozta az igazgatói betiltást s több részről ígéret tétetett az ifjúságnak, hogy a most elmaradt tárgyalást a katonai javaslatokat illetőleg pár nap múlva a főiskola falain kívül meg fogják tarthatni: a fojtott szenvedélyek lecsillapultak s ha hallatszott is a méltatlankodás hangja pár ajakon, de maga az ifjúság egésze a legszebb rendben oszlott szét.

Az így elmaradt gyűlés aztán — mint már említém — e hó 6-án d. u. 5 órakor lett megtartva. Kovács József, a város polgármestere engedélyezte azt s az ifjúság a *Korona* vendéglő dísztermében gyűlt össze, hogy a budapesti, kolozsvári és kassai diáktestvérek példájára ő is felemelje tiltakozó szavát azon javaslat ellen, melynek megszavazása egyjelentőségű a nemzet romlásával. Mintegy 300 főiskolai hallgató indult el a kollégium elől zászlók alatt, a Kossuth-nóta hangjai mellett a *Korona* vendéglő felé, ahol már mintegy 3 ezerre menő tömeg várta az ifjúságot, kiket megérkezésükkor kendő és kalaplengetéssel s egetverő éljenekkel fogadtak. Amint az ifjúság megérkezett, megkezdte a tömeg is felvonulását a díszterembe, de a szűk folyosón keresztül az óriási emberáradat, mely percről-percre szaporodott, csak nehezen tudott feljutni a terembe, úgy, hogy e miatt a gyűlést csak fél 6 órakor nyithatta meg Görömbey szenior, kit a jelenlevő ifjúság az értekezlet elnökévé választott.

Az első szónok Nagy Sándor joghallgató volt. Hogy hogy szokott, hogy hogy tud beszélni Nagy Sándor, azt nem kell mondanunk sem. De ez

alkalommal valami csodálatos lelkesedés szállta meg őt is, valami bűvölő varázs költözött beszédébe. És az ifjúságot, mikor szálltak felé a szövegek hatalmasan és fájón egy nemzet elnyomásáról és szenvedéseiről, melyet most roskadozó helyzetéből épen a földre akarnak nyomni, magát az ifjúságot is megszállta az oly rég nem látott lelkesedés és keserűség, tapsolt és tombolt, hogy csak alig-alig folytathatta beszédét a szónok.

Nagy Sándort Milotay István váltotta fel az emelvényen. Nem a hazafias kiszólások gyűjtöttak beszédében, hanem az a világos, meggyőző, nemzeties közjogi fejtegetés, amelynek keretében oly szépen és oly lelkesen hirdette, hogy nekünk jogunk van kizárólagos magyar nemzeti hadsereghez. Majd egyszerre más régiókba csapott át és a szívekhez szólott.

»Csoda e, ha előnti lelkünket e kérdésnél a keserűség és a gúny! Mert van-e példa rá a világtörténelemben, hogy egy nemzet kétfelé szakítsa szívét és két, egymással a végletekig ellenséges táborba küldje fiait, ahelyett, hogy a maga szabadságának és szuverénitásának védelmére fordítaná minden erejét? Van-e rá példa, hogy egy nemzet idegen, iránta mindig ellenséges indulattal viseltető szomszédjának adja kezébe a fegyvert, hogy aki megfojtani szeretne bennünket, az örködjék életünk felett! Van-e rá példa, hogy egy olyan szegény és anyagi veszedelmekkel küzdő nemzet, mint mi vagyunk, két hadsereget tartson: az egyiket szabadsága és függetlensége védelmére, a másikat annak elnyomására?!...«

Hogy gyűjtöttak ezek a szavak! .. A következő szónokok: Erdei Károly, Nagy Mihály, Sólyom Kálmán már csak alig tudtak szóhoz jutni. Az izgatottság a legmagasabb fokot érte el s alig tudta várni már az ifjúság és a közönség, hogy kimondhassa, miszerint tiltakozik lelkének minden honszerelmével és honfíjával a katonai javaslatok ellen s e tárgyban feliratot intéz a magyar országgyűléshez.

A felirat, a Milotay fogalmazásában, Sólyom pótlásával a következő:

A debreceni ifjúság, mint a magyar nemzet nagy összességének egy része, a magyar nemzet összességének képviselőjéhez, Magyarországnak jelenének és jövőjének természet és törvény szerinti megoltalmazójához, a magyar képviselőházhoz kérelemmel fordul.

Az az országszerte megindult mozgalom, mely a nemzet aggódó lelkének megnyilatkozása, milliók szívének hangos tiltakozása az épen most napirenden levő katonai javaslatok ellen — sorompóba szólít bennünket is és szent kötelességünké teszi, hogy a számunkra megadott eszközökkel és lehetőségekkel a tiltakozó nemzet táborához álljunk. Lelkünk szent meggyőződésének engedelmessé válnunk, ha ugyan felhallatszik gyenge szavunk az ország dolgait intéző hatalmakhoz s meghallgatásra talál azoknál, akiknek kezébe édes nemzetünk sorsa letéve van. Jól tudjuk ugyan, hogy nem a mi számunkra hagyatott az országunk javát vagy szerencsétlenségét előidéző törvényeknek bírálata, jól tudjuk, hogy tapasztalatlanok és gyarló tudásúak vagyunk ahoz, hogy jogunk lenne a nemzet hivatalos akaratát képviselő testület elhatározását bármiképpen is befolyásolni, — de ha nem is bizatott reánk a jelen, elvitathatlanul mienk a jövő és mienk minden rossz vagy jó, amit a jövő a jelen hibái folytán hárít majd reánk. A kétes és fenyegető jövőtől való aggodalom készlet bennünket arra, hogy kétségeinket a t. képviselőház elé vigyük. Mert meg lehet ugyan, hogy a politikában nincs helye a szívek szavának, de úgy vagyunk meggyőződve, hogy a nemzetek sorsát sohasem a hideg ész, de a nemzetet alkotó tömegek szívében fogamzó érzések irányítják. Ezeket az érzéseket elhallgatni, vagy erőszakkal elnyomni hiba és lelkiismeretünk ellen való cselekedet volna, amely nemzet pedig a lelkiismerete ellenére intézi sorsát, az elvesztette jogát az önállóságra és a szabadságra is.

A most napirenden levő katonai javaslatok elviselhetetlen újabb terheket akarnak ezer nyomorúságban szinylő nemzetünkre rakni. Fiatalon is kétségbeesett szívvel látjuk véreinknek, édes nemzetünknek szomorú sorsát. Kétségbeesett szívvel látjuk a hazai földet itt hagyó népnek sokaságát, akik vándorbotot vesznek kezükbe s új hazát mennek keresni. Mindenütt, amerre nézünk, az anyagi romlásnak aggasztó jeleivel találkozunk. Kereskedő, iparos, földmivelő osztály valóságos élethalálharcot folytatnak a reánk nehezedő óriási terhek elviselése folytán. Ilyen körülmények között újabb vér- és pénzáldozatokra vállalkozni az öngyilkossággal ugyanazonos cselekedet volna. — Esdve kérjük a t. képviselőházat, mentse meg a nemzetet ezektől az újabb áldozatoktól. Vegye le napirendről a szóban levő katonai javaslatokat s hasson oda a t. képviselőház, de különösen a nagyobb

bizalmat kiérdemlett ellenzék, hogy a katonai iskolákban a magyar nyelv, a magyar hazaszeretet nagyobb gond tárgyát képezze, úgy, hogy ott szívják a vérükbe a tisztí növendékek a magyar nyelv, a magyar haza forró szeretetét, a német nyelvnél minden tekintetben való többre becsülését s az egész Magyarország osztatlan lelkesedése fogja e cselekedetéért megjutalmazni.

Kérelmünket ismételve, vagyunk: stb.

A felíratot, melyet 240 akadémiai polgár írt alá, Bakonyi Samu, Debrecen II-ik kerületének képviselője nyújtja be az országgyűléshez.

A katonai javaslatok tárgyalása után bejelentette az elnök, hogy a debreceni függetlenségi párt megkereste az ifjúságot, miszerint a március 15-én délelőtt a katonai javaslatok dolgában tartandó népgyűlésen vegyen részt, s oda a maga kebeléből is küldjön ki egy szónokot. A gyűlés Görömbey széniort bizta meg a beszéd tartásával.

A gyűlés esti 7 órakor ért véget. Az ifjúság zászlók alatt, hazafias dalok éneklése mellett vonult a gyűlés helyiségéből a kollégium elé, honnan aztán minden zaj és tüntetés nélkül elszólt.

Rákóczi estély.

Maróthy Margit és Pekár Gyula jönnek!

A mult hét folyamán egy távirat és egy levél érkezett a magyar irodalmi önképző társulat utján a debreceni ifjúsághoz. Az egyiket Maróthy Margit írta, e van benne:

Meghívásuknak örömmel teszek eleget. — Maróthy.

A másikat Pekár Gyulától kaptuk, — azt mondja benne:

Igen tisztelt Elnök úr!

Vettem febr. 26-áról kelt sorait, melyben a március végére, illetve ápr. elejére tervezett Rákóczi-ünnepre a főiskolai ifjúság nevében szívélyesen meghív. Szívből köszönöm ezt a meghívást és örömmel fogadom el, annyival is inkább, mert boldognak érzem magamat, ha a jövő Magyarországot, vagyis az ifjúság ilyen hazafias és ideális ünnepélyén részt vehetek. A viszontlátásra tehát! Addig is számtalanszor üdvözlöm a debreceni ifjúságot, mint szerető igaz barátjuk

Pekár Gyula.

Irták pedig ezt abból az alkalomól, hogy a magyar irodalmi társaság elnöksége kérésre intézett hozzájuk: lennének szivesek a debreceni ifjúság április elején rendezendő Rákóczi-estélyén közreműködni.

Tehát megígérték. Meg. És ezzel a tervezett ünnepélyt biztosították. Nem csillogó káprázat az már, nem tovaröppenő színes álom, nem hazafias vágy, hanem valóság, édes bizonyosság. Több annál is. Ez maga a feltétlen siker.

Ki ne ismerné a gyöngyöm szép asszony: Maróthy Margitot, kinek szépségénél csak művésze ragyogóbb! Ő szavalni fog. Ki ne ismerné a magyar romantikusok fejedelmét: Pekár Gyulát, a Petőfisták rajongott tagját és országgyűlési képviselőt, a ki most a debreceni ifjúság kedvéért beszegődött Rákóczi íródiákjának! Ő felolvasást tart. Ki ne ismerné Debrecennek kuruc ifjúságát, hazafias közönségét! Az más ünnepélyeken ott szokott lenni, ide nem jönne el mind egy szálíg?

Kétkedhetik-e hát valaki az ünnep sikerében? A ki teszi, Debrecen közönségét sérti szíve mélyéig, mert annak hazafias érzését tagadja meg. Maróthy ott lesz az ünnepélyen, Pekár is eljön, csak a közönség maradna el? Bizony minden hely, mely üresen marad, Debrecen hazafiatlanságának, kegyelethiányának lesz felkiáltójele!

A rendezőség mindent megtesz, hogy az est fénye felülmulja még a tavalyi kuruc-estély sikerét is. Az csak kuruc-estély volt, ez az ünnep magának a fejedeleme: lesz szentelve. Kell tehát, hogy a mint a fejedelem nagyobb volt az ő kurucainál, úgy ünnepe is fényesebb legyen a kurucok emlékére rendezettnél. Hogy fejedelmi ünnep legyen.

A műsort Rác Károly zeneszáma, hegedűjáték, tárogató szóló, női énekszám, melyet Debrecen hölgyvilágának egyik tagja fog betölteni, szavaltat és emlék-beszéd, költemények felolvasása és a főisk. énekkar száma fogják élvezetesebbé és változatosabbá tenni.

Az április elsejére tervezett ünnepély műsorát a napokban állapítja meg véglegesen a rendezőség s akkor a meghívót is szét fogja röpiteni több ezer példányban.

Az ünnepély a Bika dísztermében lesz.

Annyit előre is mondhatunk, hogy a Rákóczi-Estélylyel sem tartalom és élvezetesség dolgában, sem fényben és ragyogásban nem fog versenyezhetni a nagy fejedelem emlékére rendezett ünnepések közül egy sem, sem itt, sem sehol az or-

szágban s a ki azon az estén ott lesz, megfogja látni, oly boldogságot és gyönyört érez, mintha az a mennyország borult volna rá, minden csodálatos varázslatával és ragyogásával, a hol Rákóczi és az ő kurucai öröködnék nemzeti létünk és nagyságunk felett.

Ifjusági élet.

A M. I. Ö. T. február hó 28-án tartott gyűlésének első tárgya a március 15-iki ünnepélyen szavalóknak verseny útján való kiküldése volt. A verseny egyáltalában nem sikerült, ennél fogva a Társulat a választmányt bizta meg úgy a »Talpra magyar«-t, mint az ódát szavalók kijelölésével. Ezek után Füzessy Géza 3 th. emlékezett meg M. Kovács Gyuláról a Társulat egykori híres, s korán elhunyt költőjéről egy úti rajz keretében. Majd Dobrá Jenő 1 th. szavalta el Szabó Jenő „Még egyszer...” című költeményét sikerülten. — A március 11-én tartott rendkívüli gyűlésen az egyes pályatételre beérkezett munkák megbírálására választották meg az egyes bizottságokat. Irodalomtörténeti munkák bíráló bizottságainak tagjaiul megválasztottak: Nagy Sándor elnök, Szarka Lajos szerkesztő és Erdei Károly. A költemények bírálói: Kövér Árpád, Baróthy István és Kiss Pál; az elbeszélések megbírálói pedig: Csernátóy Kálmán, Sajó Béa és Erdei András lettek.

A theologus ifjuság köréből. A Hittanszaki Önképző Társulat folyó hó 11-én tartott gyűlésén az Eperjesen ápril 29. és 30-án tartandó theolog. konferenciára a következő tagokat küldte ki: Kónya Gábort, mint a „Közlöny“ ez idei szerkesztőjét, Görömbei Péter szénior, Harsányi Pált, mint a H. Ö. T. elnökét, Erdei Károly 2 th.-t, Füzessy Géza és Kövér Árpád 3 th.-t, továbbá Kun Szabó Gyula 2 th.-t. — A konferencia alkalmából tartandó protestáns estélyen Harsányi Pál esk. fel. fog. felkérés folytán szabad előadást tartani. A konferencián a debreceni theologusok közül — mint értesülünk — senki sem fog előadni . . . Debreceni híres theologia!! . . .

Petőfi ünnepély a főgimnáziumban. A főgimnáziumi önképzőkör, mint minden évben, úgy az idén is megtartja Petőfi ünnepélyét. Az ünnep körülbelül március 29-én lesz. Petőfi-dalok, emlékbeszéd, felolvasás, melodráma, komoly és vig szavalatok fogják képezni a műsor egyes pontjait. Az ünnepélyen a főgimnáziumi Zene- és Énekkar is közre fog működni.

Az Országos Magyar Gyorsíró Egylet versenye. Az O. M. Gy. E. tavaszi írás versenyét az idén Pápán fogja megtartani, összekötve a pápai gyorsírókör 25 éves fennállásának ünnepélyével. Az előkészületek minden irányban megkezdődtek. — A pápai gyorsírókör a Debreceni Gyorsírókört is meghívta az ünnepélyre. Az egylet a meghívást el is fogadta s öt taggal fogja magát képviseltetni. Hogy a kiküldendő öt tag ki lesz, azt magánverseny útján dönti el az egylet választmánya.

A magyar táncosok próbabálja. A magyar táncot tanuló akadémiai ifjuság f. hó 26-án tartja utolsó estélyét

próbabállal kapcsolatosan a Bika disztermében. A bálbizottság a napokban alakult meg. Elnök lett Görömbei Péter szénior; pénztárnok: Erdei Károly; ellenőr: Nyitrai József. A cigányvajda tisztét Köpeczy Károly tölti be. Személy-jegy 2 korona, páholy-jegy 6 korona. A meghívókat már a napokban szét fogja küldeni a rendezőség. A ki igényt tart meghívóra, forduljon kérésével Köpeczy Károly 3 éves hittan-hallgatóhoz.

A főiskolai énekkar új zászlója. A főiskolai énekkar választmánya elhatározta, hogy avult régi zászlóját újabb és díszesebbel cseréli fel s e célra a maga körében gyűjtést indít. A zászlóalapra már eddig 15 korona van. E célra az énekkar estélyt is rendez. Hisszük, hogy a vidéki kirándulások is hozzájárulnak valamivel a zászló-alap növeléséhez.

A Kossuth dalkör keresztelője. E hó 14-én tartotta a csak alig három hónapja született Kossuth dalkör keresztelőjét a Bika disztermében szép számú közönség, a városi dalárda és főiskolai énekkar képviselőinek jelenlétében. Magunk is ott voltunk. Mondhatjuk egészséges, életképes az újszülött. Az a pár hazafias dal, mit előadott, erős biztosíték arra nézve, hogy méltó akar és méltó is lesz annak nevéhez, kit zászlajára irt. A megnyitó beszédet dr. Bacsó Dezső egyll. titkár tartotta, érdekesen mutatta ki magas, poétikus beszédében, miért van szükség a Kossuth dalkörre Debrecenben, a hol már annyi a dalkörök száma. A hangversenyt barátságos bál követte. Mi is örömmel üdvözljük az új egyletet, s működésükre, hazafias törekvésükre Isten áldását kérjük.

Jánossy Zoltán kuruc imádsága. A Csokonai kör f. hó 14-én tartott Rákóczi-ünnepén, melyen Wolafka Nándor választott püspök plébános ünnepi beszédet, Géressi Kálmán, a kör elnöke pedig felolvasást tartott (Debrecen a Rákóczi-szabadságharc elején). Debrecen jeles fiatal papja is részt vett egy költeményével. A ragyogó kuruc imádságot lapunknak is volt szíves átengedni közlés végett s azt következő számunkban, mely az ifjuság Rákóczi-estélye alkalmából jelenik meg, be is mutatjuk olvasóinknak.

A főiskolai énekkar újabb vidéki útja. Múlt számunkban jeleztük, hogy a főisk. énekkart a diószegi ev. ref. egyház hangversenyre hívta meg, melyet az el is fogadott. Most újabb kirándulásról adunk hírt. Kilátásban van ugyanis, hogy a kántus *Nagy-Szebenbe* is lemegy egy hangversenyre az ifj. Móricz Pál, a Debrecen szerkesztője tanulmányi kúrójából kifolyólag. A tárgyalások most folynak Szeben városa és a kollégium között.

Hazafias honleányok. A főiskolai ifjuság március 15-iki ünnepélyére Hegedüs Margit 50, Bernáth Gizella 50, Nánassy Gabriella 50, Oláh Juliska 50, Róth Celli 50, N. N. 50, Szepessy Margit 50, S. B., K. M., Á. S. és S. P. közösen 50 darab nemzeti szín szalagsokrot juttattak a széniori hivatalhoz az ifjuság közt leendő szétosztás végett. Fogadják érte e helyen is az ifjuság hazafias köszönetét.

Mikor kapjuk meg már a diákjelvényt? Sokat írtak, sokat beszéltek mellette. Debrecen az elsők között. Végre meg is csinálták. Az év elején gyűjtő íveket is bocsátottak ki azok számára, a kik megrendelni óhajtnak. Közülünk is többen aláírtak. Diákjelvény még sincs. Azt az egyet, a mit hirmondónak, mutatványnak küldtek hozzánk, látjuk hol

egyik, hol másik embernek a kabátkihajtóján, a nyakkendő jébe de hát a többiekét, a kik megrendelték, árát is kifizették, miért nem látjuk? A kik befolytak a dologba, jó lesz már ha utána is járnak, mert naponként jó a kérdés: mikor kapjuk meg a diákjelvényt? meg: lesz-e már diákjelvényünk? Itt-ott elérkezik az év vége s még mindig nincs téve semmi. Nem lenne kellemes a dolog feszegetése, pedig ha még tovább húzódik-halasztódik, egyszer csak nem lehet előle kitérni. Azért — kerüljük a kellemetlenséget.

Pályakérdések az 1903—4. tanévre. A főiskolai tanárkar által az 1903—4. tanévre a következő pályakérdések tüzettek ki:

I. A Hatvani István-féle pályadíjra (140 korona): Difertere ius intergentes iure communi? Poteritne cum eo, et quomodo, sine perditione characteris sui aequiparari?

II. A Keresztési—Deák I. alapítvány (168 kor.) első kérdésül a dogmatikából: A sákramentomokról való különböző hitnézetek általános ismertetése után részletesen fejtsék ki ezekre vonatkozólag a reformátorok álláspontja s igazoltassék a Kálvin nézete, úgy a keresztségre, mint az urvacsorára nézve.

III. A Keresztési—Deák I. alapítvány (168 kor.) második kérdésül a történelemből: XIV. Lajos és Kora, Franciaországnak Európa államaira gyakorolt befolyása kiemelésével.

IV. A Várady—Szabó alapítványra (100 kor.) a nevezetesen köréből: Comenius hatása a magyar iskolaügyre.

V. A Szikszay Dániel alapítványra (100 kor.) Rákóczi óda.

VI. A Bulyovszky jutalomra (100 kor.) Kuruc dal. (Mintául vehetők Endrődy Sándor kuruc nótái.)

VII. A debreceni „Casinó-egylet“ által a Csokonai-kör közvetítésével kitűzött pályakérdések:

1. Prózái tárgyra: Köcsey Ferenc szónoki művei irodalomtörténeti és retorikai szempontból tárgyalva. A forrásmunkák felsorolandók. Jutalma legjobb műnek 25 drb. 10 koronás arany, az ezután következő 12 drb. 10 koronás arany.

2. Költői tárgyra: Kisebb elbeszélő, lehetőleg balladaszerű költemény, melynek tárgya az 1703. évnél kétszázados fordulójára való tekintettel a Rákóczi szabadságharcra legyen kapcsolatos. Jutalma a legjobb műnek 12 drb. 10 koronás arany, az ezután következő 5 drb. 10 koronás arany.

A pályaművek tisztán, csinosan kiállítva a debreceni ev. ref. főiskola szeniori hivatalához folyó 1903. évi dec. 1-ső napjáig adandók be.

A M. I. Ö. T. pályázata e hó 15-én járt le. Tíz pályamű érkezett be és pedig: Szabad tárgyú költeményre 4 darab (Tréncsényi mezőn. A majtényi pásztor. Október 31. Egy akkord.) Szabad tárgyú elbeszélésre szintén 4 darab

(Sötétség. A gyermek. Egy öreg művész. A kétlelkű asszony.) Az irodalomtörténeti kérdésre (A kuruc költészet) pedig 2 pályamű. Az eredményt e hó 28-án jelentik be a választmányának a bíráló bizottságok.

Földönjáró csillagok. Mai számunkban bemutatjuk Oláh Gábor kollegánknak Földönjáró csillagok című költeményét. A költemény részt vett a Kisfaludy Társaság pályázatán s ott dicséretet nyert. Szívesen adunk hirt a debreceni diákpoéta ez újabb sikeréről s egyben gratulálunk hozzá.

A „Debreceni Főiskolai Lapok“ 1898/99 és 1899/1900 évi folyamait a M. I. Ö. T. könyvtára számára megvételre keressük. Ha valaki ez évfolyamnak birtokában van s hajlandó azt a társulat rendelkezésére bocsátani, tudassa vagy Nagy Sándor, az irodalmi társulat elnökével, vagy pedig lapunk szerkesztőségével.

Felkérjük lapunk előfizetőit, hogy amennyiben előfizetéseikkel hátralékban vannak, azt hozzánk beküldeni, amennyiben előfizetésük a félévvel lejárt, azt megújítani szíveskedjenek.

Szerkesztői üzenetek.

N. L. A költeményt köszönöm. Heine nála van, ha jól tudom, feldobva az előszoba felől eső szekrény tetejére. K. Gy.-val beszéltem. Talán már azóta meg is érkezett?

Erő. (Budapest.) Hol késik lapotok. A 8-ik szám volt az utolsó, a mit kaptunk; kérlek küldjétek a hátralevő példányokat.

B. M. (Turkeve.) A Rákóczi-estély előreláthatólag ápril 1-én lesz. Azért úgy intézd a kérdéses dolog elküldését, hogy az jóval előtte itt legyen. A „Közlöny“ nek átadtam a küldeményt. Fogadd mind kettőnk köszönetét.

M. Gy. (Lajos-Mizse.) Cimét, illetőleg helyváltoztatását csak most sikerült megtudnom. A lapot eddig a régi helyre küldtettem. Megkapta-e? „Rákóczi harangja“ c. költeményét, küldje el hozzám azonnal. Szeretném hozni a márc. 31-iki számban.

Kolozsvári Egyetemi Lapok. Az 5-ik szám óta nem kaptuk. Küldjétek a hiányzó számokat.

Mese a meséről. A költeményt megkaptam. Ha szerit ejthetem, hozom. Türelem!

Gy. E. (Budapest.) Lekésett biz a komám. De úgy se maradtál ki, mint láthatod. Úgy-e kellemes meglepetés. Sok bajjal jutottam hozzá.

M. M. (Kis-Peleske.) Hát csak nem irsz? Már én csak levelezem veled, — úgy mikor nem telik a lap s még néhány sorra van szükség. Április elején hazautazom. — Várom leveledet.

Sz. I. (Mezőtúr.) Bocsáss meg, de nem érek rá írni. Azért ne hallgass, de keress fel soraiddal. Nagyon jól fog esni leveled. Legközelebb magam is írok.

Nem közölhető. A cím egyuttal üzenetünk is.

PAPIRKERESKEDES
ÉS
KÖNYVKÖTÉSZEZET.

Etot kamra díjtalan használatra.
.....
Tasék árjegyzéket kérni.

A lelegegánsabb
szalon és báli ezipők.

GYARMATHY MIHÁLY

DEBRECZEN.

Fűvészkert-utca 6-ik szám.

== A kollégium nyugoti szárnyával szemben. ==

Nagy raktár saját készítményű

úri-, női- és gyermek-
czipőkben.

Mérték szerinti megrendelések a
leggyorsabban, a legpontosabban
és lehető

legolcsóbban eszközöltetnek.

A tanuló ifjuságnak

== különös kedvezmény. ==

RÓZSA VÖLGYI és TÁRSA

BIZOMÁNYÁBAN

megjelent és minden könyv- és zenemű keres-
kedésben kapható:

== Szomorú dalok. ==

Szövegét írta: Gyökössy Endre.

Zenéjét énekhangra zongora kísérettel szerző:
Lengyel Dezső.

== Ára 2 korona. ==

Fölvívás!

12 forinttól 15 forintig

készülnek műhelyemben

== remek szabású ==

férfi öltönyök,

felöltök mérték után a legfinomabb gyapjú-
szövetekből.

TIMÁRLAJOS

férfiszabó terme

BUDAPEST,

VIII., Gyöngytyuk-u. 9., I. em.

Videki rendeléseknél egy mintaruha mér-
tékül beküldendő.

Vidékre ha 4 ruhát rendelnek egy
helységben, odaküldöm utazó szabá-
szomat divatos, gazdag posztóminta
gyűjteményeimmel, bemutatás és
pontos mértékvétel miatt.